

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
ІННІ ФІЛОЛОГІЇ ТА ЖУРНАЛІСТИКИ
КАФЕДРА ЖУРНАЛІСТИКИ ТА ДИДАКТИЧНОЇ ФІЛОЛОГІЇ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Методичні рекомендації

*для підготовки здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня
спеціальності 014 Середня освіта за освітньо-науковою програмою
«Теорія та методика навчання (українська мова)»*

Житомир
Вид-во ЖДУ ім. І. Франка
2021

УДК 371.11(075.8)

А 96

Рекомендовано до друку Вченою радою Житомирського державного університету імені Івана Франка (протокол №13 від 25.06.2021 р.)

Укладач – Кучерук О. А. , доктор педагогічних наук, професор кафедри журналістики та дидактичної філології ЖДУ імені Івана Франка.

Рецензенти:

Богданець-Білоskalенко Н. І. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач відділу навчання мов національних меншин та зарубіжної літератури Інституту педагогіки НАПН України, професор Ізмаїльського державного гуманітарного університету;

Климова К. Я. – доктор педагогічних наук, професор кафедри іноземних мов Поліського національного університету;

Башманівський О. Л. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри слов'янських і германських мов, директор ННІ філології та журналістики Житомирського державного університету імені Івана Франка.

К 96 Актуальні проблеми теорії та практики середньої освіти: методичні рекомендації до навчальної дисципліни для підготовки здобувачів вищої освіти спеціальності 014 Середня освіта за освітньо-науковою програмою «Теорія та методика навчання (українська мова)» / Укл. О. А. Кучерук. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2021. – 60 с.

Методичні рекомендації містять загальні відомості про навчальну дисципліну «Актуальні проблеми теорії та практики середньої освіти», вказівки на допомогу аспірантам щодо її опанування в процесі підготовки до практичних занять і самостійної роботи.

© Кучерук О.А., 2021

© Житомирський державний університет
імені Івана Франка, 2021

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. Загальні відомості про навчальну дисципліну «Актуальні проблеми теорії та практики середньої освіти»	5
1. 1. Мета, завдання, зміст навчальної дисципліни «Актуальні проблеми теорії та практики середньої освіти»	5
1. 2. Вказівки з дотримання академічної доброчесності в освітньому процесі.....	12
РОЗДІЛ 2. Рекомендації щодо підготовки до практичних занять і самостійної роботи з навчальної дисципліни «Актуальні проблеми теорії та практики середньої освіти»	14
2. 1. Модуль 1. Нова українська школа: ключові компоненти середньої освіти (за предметною спеціалізацією).....	17
Практичне заняття 1. Сучасний стан реформування середньої освіти: актуальні підходи до навчання української мови.....	17
Практичне заняття 2. Середня освіта: наскрізний процес виховання засобами навчального предмета.....	20
Практичне заняття 3. Мотивація учнів і вчителя до навчання української мови.....	22
Практичне заняття 4. Медіаосвіта в системі середньої освіти: від медіаграмотності до медіакультури.....	25
2.1.1. Вимоги до модульної контрольної роботи №1 та критерії її оцінювання.....	27
2.2. Модуль 2. Змістово-методичні аспекти навчання в закладах середньої освіти (за предметною спеціалізацією).....	30
Практичне заняття 5. Розвивальна стратегія в теорії та практиці середньої освіти.....	30
Практичне заняття 6. Когнітивно-комунікативна стратегія навчання української мови в середній школі.....	33
Практичне заняття 7. Креативна стратегія навчання в закладах середньої освіти.....	35
Практичне заняття 8. Стратегія формування в учнів умінь текстотворення.....	36
Практичне заняття 9. Дослідницька стратегія навчання в закладах середньої освіти.....	38
Практичне заняття 10. Риторика педагогічного дискурсу і слайд як лінгводидактична проблема.....	41
2.2.1. Індивідуальне завдання, критерії оцінювання.....	43
2.2.2. Вимоги до модульної контрольної роботи №2 та критерії її оцінювання.....	44
ЗАВДАННЯ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ	49
КОРОТКИЙ СЛОВНИК ТЕРМІНІВ	52
ДОДАТКИ	56
Додаток А. Вимоги до написання есе	56
Додаток Б. Приклад оформлення результатів опитування (анкетування), проведеного здобувачем вищої освіти з використанням Google Forms	57

ВСТУП

Сучасне реформування системи освіти в Україні потребує подальшого вдосконалення теоретичної і практичної підготовки висококваліфікованих фахівців, пов'язаних із науково-педагогічною діяльністю. Важливим і необхідним складником підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти є професійно орієнтовані практичні заняття з програмних дисциплін.

Практичні заняття в системі підготовки конкурентоспроможного фахівця як форма освітньої діяльності спрямовані на вивчення і закріплення теоретичних положень із навчальної дисципліни, вироблення вмінь застосовувати їх на практиці, становлять підґрунтя для збагачення і вдосконалення досвіду професійної діяльності. Пріоритетним завданням такої форми навчання здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти є забезпечення належної теоретичної та практичної підготовки за програмою відповідної дисципліни.

Методичні рекомендації щодо вивчення дисципліни «Актуальні проблеми теорії та практики середньої освіти» становлять навчально-методичний матеріал, у якому визначено мету, завдання і зміст роботи з опанування цього предмета, її зв'язок із науково-дослідною діяльністю. У меті зазначеної дисципліни передбачено підготувати аспіранта до розв'язання теоретико-практичних проблем середньої освіти (за предметною спеціалізацією) з урахуванням інноваційних ідей. Значну частину вказівок присвячено підготовці аспірантів до практичних занять, що передбачає опрацювання здобувачем теоретичних питань теми з використанням рекомендованої літератури та інформаційних електронних ресурсів, виконання вибіркового завдання і завдання для самостійної роботи.

Навчальна діяльність аспірантів регулюється Положенням про організацію освітнього процесу в Житомирському державному університеті імені Івана Франка (<https://cutt.ly/0cgiTiA>), Положенням про систему забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти Житомирського державного університету імені Івана Франка (<https://cutt.ly/Wcgor1e>), Положенням про критерії та порядок оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти Житомирського державного університету імені Івана Франка згідно з Європейською кредитною трансферно-накопичувальною системою (<https://cutt.ly/YcgpH6>) і формується на основі навчальної/ робочої програм дисципліни як документів, що визначають зміст та організацію роботи з вивчення відповідної дисципліни.

РОЗДІЛ 1

ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ ПРО НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ «АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ»

1. 1. Мета, завдання, зміст навчальної дисципліни «Актуальні проблеми теорії та практики середньої освіти»

Навчальна дисципліна «Актуальні проблеми теорії та практики середньої освіти» належить до блоку обов'язкових освітніх компонентів за освітньо-науковою програмою «Теорія та методика навчання (українська мова)». **Мета** цієї навчальної дисципліни – підготувати аспіранта до розв'язання теоретико-практичних проблем середньої освіти (за предметною спеціалізацією) з урахуванням інфомедійного компонента та ідей концепції «Нова українська школа».

Основними **завданнями** вивчення освітнього компонента «Актуальні проблеми теорії та практики середньої освіти» є:

- допомогти здобувачу зрозуміти актуальні проблеми теорії і методичної практики навчання української мови з інфомедійним компонентом в НУШ;
- виробити у здобувача здатність використовувати ефективні форми, методи і засоби навчання учнів (за предметною спеціалізацією);
- виробити здатність створювати сучасне освітнє середовище для розв'язання практичних проблем мовної освіти в школі;
- допомогти здобувачу набути вміння вивчати, аналізувати, узагальнювати й поширювати передовий науковий досвід, систематично підвищувати свою професійну кваліфікацію, ураховуючи позитивний вітчизняний і зарубіжний досвід;
- забезпечити здобувачу набуття компетентностей, необхідних для навчання української мови в сучасних закладах середньої освіти; формування належного рівня знань, умінь, навичок, необхідних в освітньо-фаховій і науковій діяльності.

У процесі вивчення курсу «Актуальні проблеми теорії та практики середньої освіти» формуються інтегральна компетентність (ІК), загальні компетентності (КЗ) і спеціальні компетентності (СК). Нижче наведемо відповідні компетентності, а також програмні результати (ПР) навчання.

ІК. Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми в галузі середньої освіти під час професійно-педагогічної та дослідницько-інноваційної діяльності, застосовувати методологію наукової та педагогічної діяльності, а також проводити власне наукове

дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

КЗ 1. Здатність навчатися впродовж життя й оволодівати сучасними знаннями.

КЗ 2. Володіння державною мовою, експресивними, емоційними, логічними засобами мови та здатність спрямовувати їх для досягнення запланованого прагматичного професійного і наукового результату.

КЗ 4. Здатність до здійснення творчого наукового пошуку та проведення досліджень на відповідному рівні.

КЗ 6. Володіння системним науковим світоглядом, загальним культурним кругозором, професійною етикою, виявлення толерантності і поваги до іншого.

КЗ 7. Здатність розвивати в собі креативність, гнучкість та системність мислення, оперативність у розв'язанні особистісних, соціальних, професійних і дослідницьких проблем.

КЗ 8. Адаптивність і комунікабельність у межах соціально-побутових, професійних і дослідницьких ситуацій; здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

СК 1. Здатність здобувати глибинні педагогічні знання, здійснювати узагальнення знань у сфері освіти на теоретико-методологічному рівні, готовність до філософського осягнення ідеї освіти як соціокультурного феномену, до формулювання власної світоглядної концепції освіти та до оволодіння термінологією з досліджуваного наукового напрямку.

СК 3. Здатність до набуття гнучкого, інтегративного способу мислення для оволодіння методологією педагогічної та наукової діяльності за фахом, що надає можливість розуміти проблеми й завдання та використовувати потрібну інформацію й методологію для їх обґрунтованого розв'язання.

СК 4. Здатність до продукування нових ідей і розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, а також до застосування сучасних методологій, методів, інструментів педагогічної та наукової (творчої) діяльності за фахом.

СК 9. Здатність розуміти й реалізовувати взаємозв'язки педагогічної науки з іншими галузями науки та суспільної практики.

СК 13. Здатність до спілкування в діалоговому режимі з широкою науковою спільнотою та громадськістю в певній галузі наукової та/або професійної діяльності.

СК 15. Готовність до особистої відповідальності та автономної ініціативи в складних і непередбачуваних ситуаціях, у професійних або еквівалентних контекстах, пов'язаних із освітою.

СК 16. Відповідальне ставлення до ефективного виконання обов'язків викладача і дослідника.

ПР 1. Виявляти знання загальних теоретичних положень, концепцій та наукових понять, категорій сучасних педагогічних дисциплін.

ПР 2. Демонструвати знання психологічних, педагогічних і методичних основ сучасного навчально-виховного процесу, розвитку навичок самостійної роботи, творчих здібностей і логічного мислення учнів, студентів (здобувачів освіти).

ПР 7. Уміти оцінювати історичні надбання та новітні досягнення педагогічної науки, особливо щодо теорії та методики навчання (за предметною спеціалізацією).

ПР 13. Виявляти вміння вивчати, аналізувати, узагальнювати й поширювати передовий науковий досвід, систематично підвищувати свою професійну кваліфікацію, ураховуючи позитивний вітчизняний і зарубіжний досвід.

ПР 15. Показувати вміння виготовляти інформаційні та науково-методичні матеріали, зокрема з використанням засобів ІКТ, застосовувати набуті знання й навички під час різних видів професійно-педагогічної діяльності.

ПР 16. Демонструвати вміння адекватно оцінювати власну навчальну та науково-професійну діяльність, рівень особистісного розвитку.

ПР 18. Демонструвати відповідальне ставлення до розвитку власних професійних знань, умінь.

ПР 19. Виявляти здатність критично аналізувати соціально, особистісно та професійно значущі проблеми й пропонувати шляхи їх розв'язання, аргументуючи власну позицію.

ПР 20. Виявляти здатність до самостійного та автономного навчання упродовж життя, готовність демонструвати етичну поведінку в дотриманні принципів наукового дослідження.

Програма навчальної дисципліни «Актуальні проблеми теорії та практики середньої освіти» складається з двох модулів.

Модуль 1. Нова українська школа: ключові аспекти середньої освіти (за предметною спеціалізацією)

Сучасний стан реформування середньої освіти: актуальні підходи до навчання української мови

Тенденції реформування змісту шкільної освіти на сучасному етапі. Реформа початкової школи. Середня базова освіта: стратегія реформування змісту і процесу освіти. Старша профільна школа: цілі, принципи організації освітнього процесу. Компетентнісний підхід до формування цілей і змісту шкільної освіти. Антропоцентрична парадигма мовної освіти. Основні підходи до навчання української мови. Формування

мовнокомунікативної компетентності з використанням досягнень електронної лінгводидактики. Середня освіта: особливості контролю та оцінювання навчальних досягнень з української мови.

Середня освіта: наскрізний процес виховання засобами навчального предмета

Виховний потенціал змісту середньої освіти (за предметною спеціалізацією). Середня освіта: нові цінності (особистість, її самореалізація, різнобічний розвиток, успіх у реальному житті, емпатія, відповідальність) та звички (порівнювати, самооцінювати діяльність, провести системне дослідження з питань освіти, не видавати бажане за дійсне, не робити гарний звіт як самоціль). Специфіка наскрізних ліній змісту середньої освіти. Роль і місце формування громадянської компетентності учнів початкової, основної і старшої школи. Діагностування і моніторинг результатів виховної практики в школі.

Мотивація учнів і вчителя до навчання української мови

Проблема мотивації навчання в сучасній школі. Теорії мотивації (Г. Мюррей, А. Маслоу, Дуглас Мак-Грегор, Дж. Равен та ін.). Місце мотивації на уроці. Формування мотивації навчання на уроках української мови. Орієнтація на потребу учня в освітньому процесі і педагогіка партнерства. Три кити сучасної освіти: свобода, індивідуальність, різноманітність. Індивідуальна освітня траєкторія, індивідуальне «освітнє меню». Педагогічна підтримка учня у виховній практиці школи. Засоби виявлення і корекції труднощів у навчанні учнів. Від контролю якості освіти до культури якості освіти (до планування якості освіти і до системи забезпечення якості освіти). Порівняння моделі традиційного оцінювання і моделі формувального оцінювання.

Медіаосвіта в системі середньої освіти: від медіаграмотності до медіакультури

Поняття про медіаосвіту. Значення медіаосвітньої практики. Актуальні проблеми сучасної медіаосвіти. Ознаки медіакультури. Мовна шизофренія як маніпулятивна технологія медіа. Вплив медійної продукції (реклами та ін.) на учнів. Інтеграція медіаосвітніх практик у методику навчання української мови. Медіаторчість як засіб особистісного розвитку. Сучасне освітнє середовище як майданчик для модернізації процесу досягнення освітніх цілей. Безпека в Інтернеті. Поняття "інновація". Інновація і реформи в системі середньої освіти. Типи інновацій у вітчизняній школі. Роль інноваційних педагогічних технологій у процесі створення сучасного освітнього середовища.

Модуль 2. Змістово-методичні аспекти навчання в закладах середньої освіти (за предметною спеціалізацією)

Стратегічні орієнтири в теорії і практиці середньої освіти

Поняття «стратегія» в теорії і практиці сучасної освіти. Співвідношення понять «стратегія навчання», «технологія навчання», «методика навчання», «метод навчання». Підходи до побудови стратегій навчання (традиційний; ґрунтований на виконанні; когнітивний; особистісно значущий/емпіричний; суспільно важливий). Стратегії навчання як предмет дослідження педагогів і методистів. Етап цілевизначення в побудові навчання на основі стратегічного підходу.

Розвивальна стратегія в теорії та практиці середньої освіти

Особливості стратегії розвивального навчання. Психологічні засади розвивального навчання (В. Давидов, Б. Ельконін, Л. Занков та ін.). Розвивальний потенціал шкільної мовної освіти. Специфіка технологій навчання розвивального спрямування. Стратегія емпіричного навчання, реалізація її в старшій школі. Стратегія рефлексійного навчання в організації проектної діяльності учнів.

Когнітивно-комунікативна стратегія навчання української мови в середній школі

Особливості когнітивно-комунікативної стратегії навчання. Загальна характеристика когнітивно-комунікативного напрямку мовної освіти. Технології навчання когнітивно-комунікативного спрямування. Роль репетитора в наданні освітніх послуг: допомагає навчатися. Специфіка коучингу. Роль коуча в професійній діяльності вчителя: допомагати навчатися бути успішним.

Креативна стратегія навчання в закладах середньої освіти

Теоретичні засади креативної стратегії навчання. Співвідношення понять «педагогічна творчість» і «педагогічна майстерність». Особливості креативного напрямку організації мовної освіти. Співвідношення понять «креативність» і «творчість», «креативна особистість» і «творча особистість». Навчальні технології креативно-творчого спрямування. Ігрова технологія навчання української мови. Поняття про гру. Концепції «мовної гри» як засади організації навчально-ігрової діяльності. Класифікація навчальних ігор через призму мовної освіти. Практика ігрових технологій у просторі мовної освіти.

Стратегія формування в учнів умінь текстотворення

Теорія мовленнєвої діяльності як основа методики мовленнєвого розвитку учнів. Сутність текстотворчої діяльності у шкільній мовній освіті. Теорія мовленнєвих жанрів як умова формування текстотворчих умінь учнів. Методичні принципи розвитку мовлення учнів основної та старшої школи. Есе і сторітелінг як методичні інструменти в розвитку умінь текстотворення. Характеристика різних форм сторітелінгу (текстова розповідь, лонґрид, розповідь-онлайн-квест та ін.).

Стратегія контекстного навчання в закладах середньої освіти

Особливості стратегії контекстного навчання. Сучасні тенденції вітчизняної е-лінгводидактики. Закономірності комп'ютерного навчання української мови. Технології, які можна використати в контекстному навчанні учнів основної школи. Проблеми (проблемні ситуації), які варто моделювати в навчальних кейсах для мовної освіти учнів старшої школи.

Дослідницька стратегія навчання в закладах середньої освіти

Дослідницька стратегія навчання як основа розвитку особистісного потенціалу учнів. Місце індивідуальної стратегії навчання у шкільній освіті. Особливості розроблення індивідуальної стратегії навчання мови на засадах дослідницького підходу. Зміст дослідницької компетентності філологічно обдарованих учнів профільної школи (уміння, досвід, готовність до володіння дослідницькими стратегіями зіставлення, повторного дослідження, експериментально-формульованою та ін.). Участь учнів у конкурсі наукових робіт МАН України.

Культура спілкування й особливості розвитку її в НУШ: риторичний аспект

Комунікативна культура як компонент педагогічної культури. Комунікативний складник педагогічного дискурсу. Проблема розвитку комунікативної культури учнів. Узгодженість дій учителя та учнів у процесі формування культури усного та писемного мовлення шкільної молоді. Риторика переконання і самопрезентації в педагогічних ситуаціях.

Риторика педагогічного дискурсу і слайд як лінгводидактична проблема

Поняття про педагогічну риторику, співвідношення її з академічною риториною. Педагогічна риторика як мистецтво переконливого мовлення вчителя. Вербальні чинники творчого саморозвитку і самореалізації вчителя в умовах НУШ. Роль роботи з текстом у формуванні риторичних умінь і навичок. Риторика вчителя в досягненні пізнавальних, розвивальних і виховних цілей навчання (за предметною спеціалізацією). Ознаки цифрової риторики. Вимоги до електронної презентації виступу (доповіді, академічної лекції). Використання засобів ІКТ для пошуку інформації, організації діалогу за допомогою електронної пошти, для участі в інтернет-конференціях.

Загальну структуру навчальної дисципліни «Актуальні проблеми теорії та практики середньої освіти» подано в таблиці 1.

Таблиця 1

Назви тем	Кількість годин											
	Денна/вечірня/форма					Заочна форма						
	Всього	У тому числі				У тому числі						
		Л.	П/С.	Лаб.	С.р.	Інд.	всього	Л.	П/С.	Лаб.	С.р.	Інд.

Модуль 1. Нова українська школа: ключові аспекти середньої освіти (за предметною спеціалізацією)											
Тема 1. Сучасний стан реформування середньої освіти: актуальні підходи до навчання української мови.	10	2	2		6						
Тема 2. Середня освіта: наскрізний процес виховання засобами навчального предмета.	10	2	2		6						
Тема 3. Мотивація учнів і вчителя до навчання української мови.	10	2	2		6	2					
Тема 4. Медіаосвіта в системі середньої освіти: від медіаграмотності до медіакультури.	10	2	2		6	3					
Разом за модулем 1	40	8	8		24	5					
Модуль 2. Змістово-методичні аспекти навчання в закладах середньої освіти (за предметною спеціалізацією)											
Тема 5. Стратегічні орієнтири в теорії і практиці середньої освіти.	8	2			6						
Тема 6. Розвивальна стратегія в теорії та практиці середньої освіти.	10	2	2		6						
Тема 7. Когнітивно-комунікативна стратегія навчання української мови в середній школі.	10	2	2		6						
Тема 8. Креативна стратегія навчання в закладах середньої освіти.	10	2	2		6						
Тема 9. Стратегія формування в учнів умінь текстотворення.	10	2	2		6						
Тема 10. Стратегія контекстного навчання в закладах середньої освіти.	10	2			6	2					
Тема 11. Дослідницька стратегія навчання в закладах середньої освіти.	10	2	2		6						
Тема 12. Культура спілкування й особливості розвитку її в НУШ: риторичний аспект.	10	2			6	2					
Тема 13. Риторика педагогічного дискурсу і	12	2	2		6	2					

слайд як лінгводидактична проблема.												
Разом за модулем 1	95	18	12		54	6						
Усього годин	135	26	20		78	11						

1. 2. Вказівки з дотримання академічної доброчесності в освітньому процесі

У процесі виконання завдань для практичних занять (підготовки рефератів, доповідей, виступів, навчально-методичних проєктів та ін.) аспірант має дотримуватися принципів академічної доброчесності (старанність здобувача, самостійність в освітній/ дослідницькій діяльності; відповідальність за власну роботу, чесне заробляння оцінок; толерантне ставлення до думок інших, взаємоповага; достойна та моральна поведінка здобувача освітніх послуг та ін.).

Сучасна освітня політика ґрунтується на засадах академічної доброчесності та визначається низкою вимог до здобувача. Наприклад, недопущення академічного плагіату, фальсифікації, фабрикації, списування; при опрацюванні інтернет-ресурсів та інших джерел інформації здобувач має вказати джерело, використане під час виконання завдання, тощо.

Дотримання академічної доброчесності передбачає відповідальність аспіранта, це виявляється, зокрема, у здатності переконати викладача, що продукт його діяльності є самостійною роботою.

Порушенням академічної доброчесності вважається:

- *академічний плагіат* – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства;
- *самоплагіат* – оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;
- *фабрикація* – вигадкування даних чи фактів, що використовуються в наукових дослідженнях;
- *фальсифікація* – свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються наукових досліджень.

За порушення академічної доброчесності здобувачі освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності:

- повторне проходження оцінювання (модульний контроль, іспит тощо);
- повторне проходження відповідного освітнього компонента

(навчальної дисципліни) освітньо-наукової програми.

Настанови щодо відвідування

Здобувач вищої освіти зобов'язаний виконувати правила внутрішнього розпорядку університету https://zu.edu.ua/offic/pravyła_vn_rozporjadku.pdf та відвідувати навчальні заняття згідно з розкладом <https://dekanat.zu.edu.ua/cgi-bin/timetable.cgi?n=999>, дотримуватися етичних норм поведінки.

Наприклад: присутність на занятті є обов'язковим компонентом оцінювання. За об'єктивних причин (наприклад: хвороба, працевлаштування, відрядження, стажування, карантин тощо) навчання може відбуватися в онлайнівій формі за погодженням з викладачем.

Настанови щодо перескладання

Якщо здобувач вищої освіти був відсутній на заняттях з будь-якої причини, то відпрацювання здійснюється у встановлені викладачем терміни. Відповідно до «Положення про критерії та порядок оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти» https://zu.edu.ua/offic/ocinjuvannya_zvo.pdf кожне практичне заняття оцінюється. Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані здобувачем вищої освіти у встановлені викладачем терміни.

РОЗДІЛ 2

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ І САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ»

Рекомендації до організації самостійної роботи

Самостійна робота здобувача вищої освіти є обов'язковим складником вивчення навчальної дисципліни. Така робота здійснюється за трьома основними напрямками:

- підготовка теоретичних питань і практичних завдань до практичних занять;
- виконання практичних завдань до практичних занять;
- підготовка до підсумкових модульних робіт та до екзамену.

Підготовка до практичних занять передбачає опрацювання теоретичних питань практичного заняття, які повністю або частково розглядаються на лекції або виносяться на самостійне опрацювання.

Алгоритм підготовки здобувача:

1. Розгляньте всі питання, вказані у плані практичного заняття.
2. Опрацюйте джерела, зазначені в списку літератури до заняття. Під час підготовки ви можете використати самостійно дібрані джерела за темою заняття.
3. Складіть план відповіді (простий/ складний) на кожне питання.
4. Окремо опрацюйте основні поняття теми заняття, які ви маєте засвоїти.
5. Проаналізуйте, як опрацьований матеріал пов'язаний з іншими питаннями навчальної дисципліни чи суміжних дисциплін.
6. Для кращого засвоєння та запам'ятовування матеріалу зробіть виписки чи складіть короткий конспект, інтелект-карту, інфографіку за прочитаним матеріалом.
7. Визначте проблеми в опрацьованому матеріалі, які ви недостатньо зрозуміли. З цими питаннями Ви можете звернутися на консультації до викладача.
8. Перевірте, як ви засвоїли опрацьовані питання – самооцінювання.
9. Виконайте практичні завдання: одне із завдань, які на вибір аспіранта, і всі завдання для самостійної роботи.

Підготовка до підсумкової модульної роботи (ПМР) та до екзамену має на меті узагальнення й систематизацію знань з окремого модуля або дисципліни загалом.

Алгоритм підготовки здобувача:

- Ознайомтеся з переліком орієнтовних питань та завдань до ПМР або екзамену.

- Доберіть підручники, інструктивно-методичні матеріали або іншу довідкову літературу, необхідну для підготовки (її перелік подано в робочій програмі/ інструктивно-методичних матеріалах).

- Перегляньте зміст кожного питання, користуючись власними конспектами, підручниками, посібниками, збірниками.

- Визначте власний рівень знань з кожного питання/ завдання.

- Визначте питання, які потребують додаткової підготовки. Для цього зверніться до алгоритму підготовки теоретичних питань практичних занять та виконання завдань.

- Для самоперевірки/ самоконтролю перекажіть теоретичні питання і виконайте практичні завдання (ті, що на вибір, і ті, що для самостійної роботи).

Пам'ятка. Якщо у вас виникли труднощі в підготовці окремих теоретичних питань або під час виконання практичних завдань, ви можете звернутися за консультацією до викладача. Час проведення консультацій зазначено в Графіку проведення консультацій (кафедра журналістики та дидактичної філології). Ставити питання на ПМР або на екзамені не є прийнятним.

Оцінювання

Під час викладання навчальної дисципліни «Актуальні проблеми теорії та практики середньої освіти» оцінювання здобувачів вищої освіти здійснюється відповідно до «Положення про критерії та порядок оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти Житомирського державного університету імені Івана Франка згідно з Європейською кредитною трансферно-накопичувальною системою» https://zu.edu.ua/offic/ocinjuvannya_zvo.pdf.

Оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти за всіма видами навчальних робіт проводиться за поточним, модульним та підсумковим контролюми.

Таблиця 2

Підсумкова оцінка з вивчених модулів (ПОМ) розраховується:

№ модуля	M_{%n} (відсоткове значення модуля)
Модуль 1	M _{%1} = 33%
Модуль 2	M _{%2} = 67%
Сума	100

Оскільки формою підсумкового контролю навчальної дисципліни є

екзамен, то здобувач вищої освіти, у якого підсумкова оцінка з вивчених модулів (ПОМ) за семестр становить 60 і більше балів, має право не складати екзамен. У такому разі підсумкова оцінка з вивчених модулів (ПОМ) = Екзаменаційній оцінці (ЕО) = Підсумковій оцінці (ПО).

$$ПОМ=ЕО=ПО$$

У випадку складання екзамену підсумкова оцінка (ПО) визначається як середнє арифметичне балів підсумкової оцінки з вивчених модулів (ПОМ) та екзаменаційної оцінки (ЕО).

$$ПО=(ПОМ+ЕО)/2$$

Відпрацювання пропущених занять

Відпрацювання здобувачем усіх пропущених занять є умовою допуску до екзамену. Заняття мають бути відпрацьовані до дня складання екзамену. Аспірант може вибрати один із способів відпрацювання пропущеного заняття (занять):

1. Розробити власну мультимедійну презентацію (20-40 слайдів) з теми пропущеного заняття і додати до презентації окремим файлом супровідний текст зі списком використаної літератури та інформаційних джерел.

2. На основі опрацьованого матеріалу теми пропущеного заняття самостійно розробити 20 тестових питань різних типів (на встановлення відповідності – 5 шт., на встановлення правильної послідовності – 5 шт., на виключення зайвого – 5 шт., на визначення понять – 5 шт.), правильні відповіді обов'язково вказати.

2.1. МОДУЛЬ 1

НОВА УКРАЇНЬСЬКА ШКОЛА: КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ (ЗА ПРЕДМЕТНОЮ СПЕЦІАЛІЗАЦІЄЮ)

Практичне заняття 1

Сучасний стан реформування середньої освіти: актуальні підходи до навчання української мови

Мета: поглибити знання про сучасний стан реформування середньої освіти, набути вмінь застосовувати відповідні знання до виконання практичних завдань.

Професійне спрямування: уміння здійснювати аналіз основних чинників розвитку освіти учнів у процесі навчання української мови може бути використано в педагогічній і дослідницькій діяльності.

План

1. Нова українська школа: «триєдиний» погляд на учня (особистість, громадянин, інноватор).
2. Основні підходи до середньої освіти (за предметною спеціалізацією).
3. Реформування української школи: модернізація змісту освіти, форм, методів, засобів навчання (за предметною спеціалізацією).
4. Особливості навчання української мови учнів ЗЗСО в умовах інклюзивної освіти.

Основні поняття: *реформування середньої освіти; підходи до навчання мови; особистісно орієнтований підхід до навчання; акмеологічний підхід до навчання; компетентнісний підхід до навчання; компетенція; компетентність; ключові компетентності; предметна компетентність; діяльнісний підхід до навчання; базова середня освіта; Державний стандарт базової середньої освіти; Закон України «Про повну загальну середню освіту»; концепція «Нова українська школа», інклюзивна освіта.*

Рекомендована література, інформаційні ресурси

1. Антологія текстів з реформування освіти в Україні: програми, концепції, проекти (1991–2017): хрестоматія / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського ; [упоряд.: Сухомлинська О. В., Березівська Л. Д., Гавриленко Т. Л. та ін. ; наук. ред.: Сухомлинська О. В., Березівська Л. Д.]. – Вінниця : ТОВ «ТВОРИ», 2019. – 526 с.
2. Дем'яненко О. О. Еволюція наукових розвідок у галузі медіаосвіти: критичне мислення особистості як основна компонента сучасної медіаосвіти / Дем'яненко О. О. // Народна освіта. – 2017. – Вип.1.

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=4389.

3. Державний стандарт базової середньої освіти (30 вересня 2020). Відповіді на поширені запитання щодо Державного стандарту базової середньої освіти. [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinska-shkola/derzhavnij-standart-bazovoyi-serednoyi-osviti>.

4. Дідук-Ступ'як Г. І. Філософсько-методологічні орієнтири лінгвометодичної технології «Інтерація різнотипових підходів» до вивчення української мови / Г. І. Дідук-Ступ'як // Теоретико-практичні аспекти сучасних лінгвістичних та лінгводидактичних парадигм : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції : зб. наук. пр./; редкол. : В. Я. Мельничайко, І. М. Хом'як, М. В. Мірченко та ін. – Рівне; Острог : Вид-во НУ «Острозька академія», 2012. – С. 80–86.

5. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 р. №2145-19 (поточна редакція) // Відомості Верховної Ради України. – 2017. – № 38-39. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

6. Закон України «Про повну загальну середню освіту» (16 січня 2020 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>

7. Концепція «Нова українська школа» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>

8. Кучеренко С. Ю. Сучасний стан, тенденції та проблеми розвитку освіти в Україні / Кучеренко С. Ю. // Экономический вестник университета. Сборник научных трудов ученых и аспирантов. – 2018. – №36/1. – С.51-58.

9. Мовна особистість в освітньому просторі: монографія / за заг. ред. І. Д. Пасічника; редкол. О. А. Вісич, Х. М. Карповець, З. В. Столяр. – Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2021. – 270 с.

10. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / Авшениук Н. М., Кремень В. Г., Луговий В. І., Слюсаренко О.М., Таланова Ж. В. та ін. / Нац. акад. пед. наук України ; [редкол.: В. Г. Кремень (голова), В.І. Луговий (заст. голови), А. М. Гуржій (заст. голови), О. Я. Савченко (заст. голови)] ; за заг. ред. В. Г. Кременя. – Київ: Педагогічна думка, 2016. – 448 с.

11. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки // www.meduniv.lviv.ua/files/info/nats_strategia.pdf

12. Онищук Л. А. Нова українська школа: реалії та перспективи/ Онищук Л. А. // Український педагогічний журнал. – 2018. – № 1. – С. 47–53.

13. Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)». Реєстр професійних стандартів. URL: <https://www.me.gov.ua/documents/detail?lang=uk-ua&id=22469103-4e36-4d41-b1bf-288338b3c7fa&title=restrprofesiinikhstandartiv>

14. Реформа середньої освіти в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2367:reforma-serednoji-osviti-v-ukrajini&catid=8&Itemid=350.

15. Стратегічні напрями розвитку сучасної української лінгводидактики : монографія / за ред. Е. Палихати, О. Петришиної. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2021. – 352 с.

16. Щерба Н. С. Теоретичні та методичні засади підготовки майбутнього вчителя іноземної мови до реалізації практико орієнтованого навчання старшокласників з особливими потребами. – Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти. – Житомирський державний університет імені Івана Франка. – Житомир, 2021. – 41 с.

Практичні завдання на вибір аспіранта

1. Розробіть методичну концепцію реалізації ідей НУШ у системі навчання української мови в середній школі.

2. Підготуйте реферативну доповідь на одну з тем: «Основні ідеї концепції "Нова українська школа"», «Формула НУШ», «Особливості сучасного розвитку освіти в Україні (за предметною спеціалізацією)».

3. Створіть інфографіку про ефективні методи навчання (за предметною спеціалізацією). Підготуйте до неї лінгвометодичний коментар.

Завдання для самостійної роботи

1. Висловіть своє ставлення до Державного стандарту базової середньої освіти (30 вересня 2020, покликання: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898>, див. додаток до Постанови). Прокоментуйте власну візію реалізації ідей цього документа в сучасній школі (за предметною спеціалізацією).

2. Підготуйте презентацію за темою практичного заняття. Покажіть та обговоріть її в аудиторії.

3. Заведіть лінгвометодичну папку (портфоліо) вчителя української мови, у яку будете поступово вміщувати: зразки дидактичних текстів різних жанрів; схему аналізу уроку; зразок аналізу уроку української мови; зразки оригінальних уроків української мови; власні лінгвометодичні проекти (посібник, словник, навчальний курс тощо) та ін. Обов'язково в портфоліо має бути сторінка «Рефлексія» (можлива назва сторінки «Щоденник»), на якій думки за темою кожного практичного заняття (*Рефлексія до 1-го заняття, Рефлексія до 2-го заняття* і т. д.) структуруються: *опанував (ла); виконав (ла); важливо; підсумок (чи перспективи)*. Ця папка стане перепусткою до іспиту.

Практичне заняття 2

Середня освіта: наскрізний процес виховання засобами навчального предмета

Мета: поглибити знання про наскрізний процес виховання засобами української мови, набути вмінь застосовувати відповідні знання в процесі виконання практичних завдань.

Професійне спрямування: уміння здійснювати аналіз опрацьованих джерел і практик виховання мовної особистості учня засобами української мови може бути використано в педагогічній і дослідницькій діяльності.

План

1. Середня освіта: нові цінності (особистість, її самореалізація, різнобічний розвиток, успіх у реальному житті, емпатія, відповідальність) та звички (порівнювати, самооцінювати діяльність, провести системне дослідження з питань освіти, не видавати бажане за дійсне, не робити гарний звіт як самоціль).

2. Специфіка наскрізних ліній змісту середньої освіти.

3. Виховний потенціал змісту шкільного курсу української мови.

4. Роль і місце формування громадянської компетентності здобувачів середньої освіти (початкової, базової, профільної) у процесі навчання української мови.

5. Діагностування і моніторинг результатів виховної практики в школі.

Основні поняття: *виховання; мовно-естетичне виховання; духовно-культурні цінності; моральне виховання; патріотичне виховання; наскрізні лінії змісту середньої освіти; громадянська компетентність; змістові лінії*

шкільного курсу української мови; концепція навчання мови; мовна свідомість; мовна особистість; мовний патріотизм; рідномовні обов'язки; емоційний інтелект; емпатія; відповідальність.

Рекомендована література, інформаційні ресурси

1. Авраменко О. Українська мова. 10 клас (рівень стандарту)/ Авраменко О.: підручн. – К.: Грамота, 2018. – 208 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://pidruchnyk.com.ua/1168-ukrainska-mova-10-klas-avramenko.html>.
2. Голуб Н. Б. Концепція навчання української мови учнів ліцею / Голуб Н. Б., Горошкіна О. М. ; за заг. ред. д-ра пед. наук Н.Б. Голуб. – К. : Педагогічна думка, 2019. – 77 с.
3. Долматова М.П. Формування естетичного досвіду студентів філологічних факультетів вищих педагогічних навчальних закладів / Долматова М.П. : автореферат на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.07. – Луганськ, 2007. – 18 с.
4. Єрмоленко С. Навчально-виховна концепція вивчення української (державної) мови / С. Єрмоленко, Л. Мацько // Дивослово. – 1994 - №7. - С. 30-32
5. Кучерук О.А. Основи естетичного виховання в шкільному курсі української мови / Кучерук О.А.: навчальний посібник. – Житомир, 2006. – 183 с.
6. Лінгвометодична майстерня українського філолога : блог Оксани Кучерук : [електронний ресурс]. – Режим доступу : https://newlmetod.blogspot.com/p/blog-page_5.html
7. Мацько Л. І. Українська мова в освітньому просторі / Мацько Л. І.: [навч. посібник]. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. – 607 с.
8. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах / [М. І.Пентиліук, С. О. Караман, О. В. Караман та ін.] ; за ред. М. І. Пентиліук. – К. : Ленвіт, 2005. – 400 с. Навчальні програми для 10-11 класів. Українська мова (рівень стандарту). – Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalniprogrami-dlya-10-11-klasiv>.
9. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посібн. / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко – К.: А.С.К., 2004. – 192 с.
10. Українська мова. 5–9 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. – К., 2017. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas>
11. Фасоля А. Папки успіху діють... / Фасоля А. // Українська мова і література в школі. – 2009. – № 1. – С. 27–31.

12. Шевченко Г. П. Духовно-культурні цінності виховання Людини: монографія / Г.П. Шевченко, Т.Л. Антоненко, О.С. Белих та ін. – Луганськ : Вид-во “НОУЛІДЖ”, 2013. – 332 с.

13. Ющук І. П. Українська мова. 10 клас (рівень стандарту) / Ющук І. П.: підручн. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2018. – 208с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://pidruchnyk.com.ua/1234-ukrainska-mova-10-klas-yuschuk.html>.

Практичні завдання на вибір аспіранта

1. Підготуйте реферативне повідомлення на одну з тем: *«Текст як дієвий засіб морально-естетичного виховання у процесі навчання української мови в закладах базової загальної середньої освіти», «Особливості виховання учнів під час навчання української мови в умовах інклюзивної освіти», «Сучасні концепції виховання мовної особистості учня».*

2. Підготуйте тематичну презентацію *«Рідна мова – важливий засіб виховання національно свідомої духовно багатой мовної особистості».* Покажіть та обговоріть її в аудиторії.

3. Розробіть анкету для визначення рівня вихованості учнів старших класів. Проведіть відповідне анкетування в соціальній мережі, проаналізуйте відповіді, поділіться результатами анкетування.

Завдання для самостійної роботи

1. Прокоментуйте вислів В. Сухомлинського *«Знання без виховання – меч у руках божевільного».* Випишіть вислови інших авторитетних осіб на аналогічну тематику.

2. Розкажіть про методи виховання, спираючись на аналіз досвіду педагогів, урахувавши предметну спеціалізацію.

3. Розробіть тематичну інтелект-карту *«Виховання учнів 8-9 класів засобами української мови як навчального предмета»* (можливий варіант – інтелект-карти в електронному форматі). Презентуйте її в навчальній аудиторії.

Практичне заняття 3

Мотивація учнів і вчителя до навчання української мови

Мета: поглибити знання про формування мотивації учнів і вчителя до навчання української мови, набути вмінь застосовувати відповідні знання до виконання практичних завдань.

Професійне спрямування: уміння здійснювати аналіз мотивації учнів і вчителя до навчання української мови; здатність формувати мотивацію учнів до навчання української мови можна використати в педагогічній і дослідницькій діяльності.

План

1. Проблема мотивації навчання в сучасній школі.
2. Теорії мотивації (Генрі Мюррей, Абрахам Маслоу, Дуглас Мак-Грегор, Дж. Равен та ін.): теорії потреб; процесуальні теорії – вплив на мотивацію чинників середовища.
3. Характеристика мотивів пізнавальної діяльності: «інтерес до нового»; «саморозвиток»; «досягнення результатів»; «професійно-життєве самовизначення»; «комунікація»; «позитивні емоції»; «громадянська позиція»; «самовираження»; «успіх» та ін.
4. Місце мотивації на сучасному уроці української мови.
5. Формування мотивації навчання: аналіз досвіду роботи вчителів української мови і літератури.

Основні поняття: *мотив; внутрішні/ зовнішні мотиви; мотивація; мотивація навчання; структура мотивації; мотиви пізнавальної діяльності; функції мотивів; мотиваційна партитура уроку; формування мотивації до навчання; шкільний курс української мови; теорії мотивації; теорії потреб; процесуальні теорії мотивації; урок української мови; метафоризація змісту навчання; мовна освіта; інтелек-карта; лепбук; інтерактивні методи навчання; метод проєктів; мовне портфоліо учня (папка успіху); електронне освітнє середовище.*

Рекомендована література, інформаційні ресурси

1. Кухаренко В. М. та ін. Теорія та практика змішаного навчання / Кухаренко В. М. та ін. : монографія ; ред. В.М. Кухаренко. – Харків: Міськдрук, 2016. – 284 с.
2. Кучерук О. А. Метафоризація як засіб творчої спрямованості методів навчання мови / Кучерук О. А. // Українська мова і література в школі. – 2010. – № 2. – С. 12-15.
3. Кучерук О. А. Перспективні технології навчання в шкільному курсі української мови / Кучерук О. А. : [навч. посібник]. – Житомир : ЖДУ ім. І. Франка, 2007. – 182 с.
4. Кучерук О. А. Система методів навчання української мови в основній школі: теорія і практика / Кучерук О. А. : [монографія]. – Житомир : Вид-во ЖДУ імені І. Франка, 2011. – 420 с.
5. Левченко Т.І. Мотивація суб'єкта в різних видах діяльності / Левченко Т.І. : монографія. – Вінниця, 2011. – 448 с.
6. Любашенко О. В. Лінгводидактичні стратегії: проектування процесу навчання української мови у вищій школі : монографія / О. В. Любашенко. – Ніжин : ТОВ «Вид-во “Аспект-Поліграф”», 2007. – 296 с.

7. Маркова А. К. та ін. Формирование мотивации учения / Маркова А. К., Матис Т. А., Орлов А. Б. – М., 1990. – 212 с.
8. Морзе Н.В. та ін. Формувальне оцінювання: від теорії до практики / Морзе Н.В., Барна О.В., Вембер В.П. // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. – 2013. – № 6. – С. 45-57.
9. Равен Дж. Компетентность в современном обществе: выявление, развитие и реализация / Равен Дж. – М., 2002. – 396 с.
10. Структура мотивації навчальної діяльності студентів: навч. посіб. / О.С.Кочарян, Є.В. Фролова, В. М. Павленко. – Х.: Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського «Харк. авіац. ін.-т, 2011. – 40 с.
11. Фасоля А. Папки успіху діють... / Фасоля А. // Українська мова і література в школі. – 2009. – № 1. – С. 27-31.

Практичні завдання на вибір аспіранта

1. Підготуйте реферативне повідомлення на одну з тем: «Розроблення вчителем лінгводидактичної стратегії як умова мотивованого навчання української мови в закладах загальної середньої освіти», «Метафоризація навчання української мови як умова формування внутрішньої мотивації учнів до предмета», «Інтелектуальна карта як дієвий засіб формування мотивації учнів до навчального предмета», «Порівняльний аналіз моделі традиційного оцінювання і моделі формувального оцінювання».

2. Підготуйте тематичну презентацію «Формування внутрішньої мотивації учнів до навчального предмета». Покажіть та обговоріть її в аудиторії.

3. Розробіть анкету для визначення активності й ефективності використання учнями ресурсів електронних бібліотек. Проведіть відповідне анкетування в соціальній мережі, проаналізуйте відповіді, поділіться результатами анкетування.

Завдання для самостійної роботи

1. Прокоментуйте вислів В. Сухомлинського «Усі наші задуми, усі пошуки і побудови перетворюються на порох, якщо немає в учнів бажання вчитися». Випишіть вислови інших авторитетних осіб на аналогічну тематику.

2. Розкажіть про метод «лепбук». Презентуйте власний (саморобний) лепбук в аудиторії, з методичними коментарями, урахувавши предметну спеціалізацію.

3. Розробіть тематичну інтелект-карту «Формування мотивації учнів до навчання української мови і літератури» (як варіант – використовуючи електронний ресурс). Презентуйте її в навчальній аудиторії.

Практичне заняття 4

Медіаосвіта в системі середньої освіти: від медіаграмотності до медіакультури

Мета: поглибити знання про медіаосвіту (медіаграмотність, медіакультуру), про особливості навчання української мови з інфомедійним компонентом, набути вмінь застосовувати відповідні знання до виконання практичних завдань.

Професійне спрямування: уміння здійснювати аналіз дидактичного медіатексту, здатність застосовувати різні види роботи з медіатекстами в шкільному курсі української мови може бути використано в педагогічній і дослідницькій діяльності.

План

1. Основні ідеї «Концепції впровадження медіаосвіти в Україні».
2. Характеристика складників поняття «інфомедійна грамотність».
3. Аналіз медіатекстів через призму цілей мовної освіти.
4. Особливості впровадження ідей медіаосвіти в шкільному курсі української мови.
5. Безпека учнів і педагогів в інтернет-середовищі.

Основні поняття: *медіа; медіаосвіта; медіаграмотність; медіакультура; інфомедійна грамотність; медіагігієна; кібербулінг; фейк; факт; судження; Концепція впровадження медіаосвіти в Україні; критичне мислення; мережевий етикет; медіаімунітет особистості; шкільний курс української мови з інфомедійним компонентом; вправи з інфомедійним компонентом; журналістські стандарти; креолізований текст; медіатекст; дидактичний медіатекст; електронний освітній ресурс.*

Рекомендована література, інформаційні ресурси

1. Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність. Зимова школа: матеріали. – IREX, 2020. – 98 с.
2. Горіна Ж. Д. Методична презентація рекламних медіатекстів на освітньому web-порталі / Горіна Ж. Д. // Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського. Педагогічні науки. – 2016. – № 6. – С. 44-48. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvprurpp_2016_6_10.
3. Горіна Ж. Д. Систематизация и презентация креолізованных текстов украинской рекламы в учебных целях / Горіна Ж. Д. // Коммуникативные исследования, 2017. – №3 (13). – 142-152. DOI: 10.25513/2413-6182.2017.3.142-152.

4. Казак М. Ю. Медиатекст: сущностные и типологические свойства / Казак М. Ю. // Глобальный медиажурнал – Том 2. – Вып.1. [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://www.gmj.sfedu.ru/v2il/v2il_kazak.htm
5. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція) // MediaSapiens. – 24 квітня 2016. [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/mediaosvita/kontseptsiya_v_provazhennya_mediaosviti_v_ukraini_nova_redaktsiya.
6. Кучерук Оксана. Інтегрування інфомедійної грамотності в простір мовної освіти / Кучерук Оксана // Українська мова і література в школі. – 2020. – №3. – С.9-12.
7. Медіапсихологія: на перетині інформаційного та освітнього просторів: монографія / [О.Т.Барішполець, О. Л. Вознесенська, О. Є. Голубева, Г. В. Мироненко, Л. А. Найдьонова, Н.О.Обухова Н. І. Череповська] ; за наук. ред. Л. А. Найдьонової, Н. І. Череповської ; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. - К. : Міленіум, 2014. - 348 с.
8. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник для студентів педагогічних коледжів / ред.- упор. В. Ф. Іванов, О. В. Волощенко; за наук. ред. В. В. Різуна. – К.: Центр Вільної Преси, 2014. – 431 с.
9. Онкович Г.В. та ін. Національний медіаосвітній глосарій / Онкович Г.В., Карачун В.Я., Карачун Ю.Г. – Миколаїв: ОІППО, 2016. – 120 с.
10. Солганик Г. К определению понятий «текст» и «медиа́тeкст» / Солганик Г. // Вестник Московского университета. Серия 10. Журналистика. – 2005. – №2. – С. 7-15.

Практичні завдання на вибір аспіранта

1. Підготуйте реферативну доповідь на одну з тем: *«Методика використання рекламних медіатекстів у шкільному курсі української мови», «Використання креолізованих текстів у системі мовної освіти», «Розвиток критичного мислення учнів у роботі з медіатекстами на уроках української мови».*
2. Розробіть кольорову інфографіку з теми *«Креолізовані тексти і їх освітній потенціал».*
3. Підготуйте мультимедійну презентацію (до 40 слайдів) із теми *«Інтеграція інфомедійної грамотності в шкільний курс української мови»* (орієнтовні питання: поняття про інфомедійну грамотність; інфомедійна грамотність учителя та учнів у сучасній школі; практика використання медіазасобів у шкільному курсі української мови). Покажіть та обговоріть презентацію в аудиторії.

Завдання для самостійної роботи

1. Висловіть своє ставлення до «Концепції впровадження медіаосвіти в Україні» (2016 р.). Запропонуйте власні методичні погляди щодо реалізації ідей цієї концепції в гімназії (за предметною спеціалізацією).

2. Укладіть *медіаосвітній словничок* для вчителя-словесника. Зробіть до нього навчально-методичний коментар.

3. Підготуйте мультимедійну презентацію з теми «*Медіатекст у системі сучасної мовної освіти*» (орієнтовні питання: поняття про медіатекст; виховний і освітній потенціал медіатексту; жанрові і мовні особливості медіатекстів; види роботи з медіатекстами у шкільному курсі української мови). Покажіть та обговоріть презентацію в аудиторії.

2.1.1. Вимоги до модульної контрольної роботи №1 та критерії її оцінювання

Підготовка до підсумкової модульної роботи (ПМР) підпорядковується меті узагальнення та систематизації знань з окремого модуля – модуля 1 «Нова українська школа: ключові компоненти середньої освіти (за предметною спеціалізацією)». Алгоритм підготовки до модульної контрольної роботи такий:

1. Ознайомтеся з переліком питань та завдань до ПМР.
2. Перегляньте зміст питань, з'ясуйте власний рівень знань з кожного питання.
3. Для самоперевірки перекажіть теоретичні питання та виконайте практичні завдання.

Умови допуску до написання ПМР:

- відвідати 4 з 4 практичних занять;
- отримати на заняттях оцінки-бали;
- виконання всіх обов'язкових видів робіт, передбачених програмою курсу за модулем 1.

Обов'язкові види робіт:

- опрацювання питань з плану практичного заняття;
- ознайомлення зі змістом основних понять до теми;
- опрацювання джерел інформації за темою заняття;
- підготовка інформаційних повідомлень до теми заняття;
- виконання практичних завдань (завдання на вибір здобувача і завдань для самостійної роботи).

Орієнтовні завдання до підсумкової модульної роботи №1

I. Тестові завдання – 10 (максимальна кількість балів – 20). Потрібно вибрати правильний варіант відповіді.

Приклади тестових завдань (виберіть правильну відповідь)

1. Основними напрямками реформування загальної середньої освіти є:

а) підвищення кваліфікації педагогічних працівників, підвищення якості освіти, розширення форм оцінки якості освіти;

б) формалізація різних форм здобуття освіти, рівний доступ до якісної освіти;

в) підвищення якості освіти, розширення форм оцінювання якості середньої освіти, упровадження різних форм здобуття освіти, рівний доступ до якісної освіти, підвищення кваліфікації вчителів.

2. Формула нової української школи – це

а) нова структура, педагогіка партнерства, новий зміст, виховання на європейських цінностях;

б) педагогіка партнерства, новий зміст, нова структура, орієнтація на учня, сучасне освітнє середовище, вмотивований учитель, автономія школи, виховання на загальноприйнятих цінностях;

в) вмотивований учитель, автономія школи, виховання на цінностях, новий зміст, нова структура.

3. У здійсненні виховного процесу в системі закладів загальної середньої освіти мають ураховуватися такі організаційні орієнтири:

а) виховання не зводиться до окремих виховних занять, до створення виховного середовища залучається весь колектив школи, учитель є взірцем людини вихованої, своїм прикладом він надихає і зацікавлює учня, у плануванні діяльності враховуються індивідуальні нахили і здібності кожного учня, діалог із батьками;

б) у плануванні діяльності враховуються індивідуальні нахили і здібності кожної дитини, створюються належні умови для їх реалізації, співробітництво з позашкільними закладами освіти;

в) активне залучення до співпраці психологів і соціальних педагогів, налагодження постійного діалогу з батьками, співробітництво з позашкільними закладами освіти.

4. Учитель засобами української мови виховує:

а) учня-патріота України, носія української культури, компетентного мовця, що вільно спілкується державною мовою, володіє також рідною (у разі відмінності) й однією чи кількома іноземними мовами, має бажання і здатність до самоосвіти, виявляє активність і відповідальність у громадському й особистому житті, безпечно й доцільно, використовує досягнення науки і техніки, дотримується здорового способу життя;

б) учня, що здатний до підприємливості й ініціативності, має уявлення про світобудову, володіє також рідною й однією чи кількома іноземними мовами, має бажання і здатність до самоосвіти, вправного мовця;

в) носія мови, який бережно ставиться до природи, безпечно й доцільно використовує досягнення науки і техніки, поважає культуру інших народів, виявляє активність і відповідальність у громадському й особистому житті.

5. Шляхи формування позитивної мотивації учнів до навчання української мови – це

а) створення навчально-проблемної ситуації; цікавий виклад мовного матеріалу; доступність змісту навчального матеріалу; використання на уроках мови елементів гри; постійне створення ситуації успіху в навчанні української мови; використання інфомедійного компонента; проєктна діяльність учнів;

б) доступність змісту навчального матеріалу; створення ситуації успіху; бажання батьків, щоб дитина гарно вчилася; міська школа; змагання між учнями; авторитетний учитель;

в) використання на уроках елементів гри, цікавий виклад матеріалу; диференціація, індивідуалізація навчання; технічно обладнана школа; авторська методика вчителя; співпраця вчителя з батьками; подорожі Україною; цифровізація навчання.

II. Теоретичне завдання – 1 (максимальна кількість балів – 30).

Приклади теоретичних завдань

1. Розкрийте основні ідеї концепції «Нова українська школа».
2. Опишіть стан і перспективи розвитку навчання української мови в закладах загальної середньої освіти базового рівня.
3. Розкрийте основні підходи до навчання української мови здобувачів базової середньої освіти.
4. Розкрийте стратегічні орієнтири навчання української мови в старших класах.
5. Поясніть, як можна реалізувати ідеї «Концепції впровадження медіаосвіти в Україні» у шкільному курсі української мови для старшої школи.
6. Розкрийте суть і завдання компетентнісного підходу в середній освіті України.
7. Розкрийте особливості компетентнісного спрямування мовної освіти в сучасній школі.
8. Розкрийте особливості результатів компетентнісного навчання й критерії їх оцінювання.
9. Розкрийте особливості формувального оцінювання результатів навчання української мови у 8-9 класах.
10. Порівняйте особливості опорного конспекту та інтелектуальної карти як засобів навчання української мови учнів 5-6 класів.

III. Професійно орієнтоване практичне завдання – 1 (максимальна кількість балів – 50).

Приклади завдань

1. Розробіть лінгвометодичну концепцію реалізації ідей НУШ у системі навчання української мови учнів ЗЗСО.
2. Розробіть 5 вправ для навчання української мови з інфомедійним компонентом учнів 5-6 класів.
3. Розробіть кейс із 4 шкільних ситуацій для аналізу методики навчання службових частин мови.
4. Розробіть кейс із 4 шкільних ситуацій для аналізу методики формування громадянської компетентності учнів старших класів у процесі навчання української мови.
5. Розробіть сценарій квесту з української мови для учнів 8-9 класів.
6. Розробіть кейс із 4 шкільних ситуацій для аналізу проявів педагогічної риторики вчителя української мови.
7. Розробіть анкету для емпіричного дослідження мотивації учнів старших класів до навчання української мови.
8. Розробіть 5 вправ для навчання української мови з інфомедійним компонентом для учнів 5-6 класів.
9. Розробіть 4 компетентнісно орієнтованих завдання для навчання української мови учнів 8-9 класів.
10. Розробіть детальну модель інтегрованого уроку української мови для учнів старших класів.

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи №1

1. **Тестові завдання (максимально – 20 балів):** 2 бали – правильна відповідь (на кожне з 10 тестових завдань), 0 балів - неправильна відповідь на тестове завдання.
2. **Теоретичне завдання (максимально – 30 балів):** 0-10 балів – повнота відповіді, чіткі визначення понять, аналіз усіх аспектів проблеми; 0-10 балів – структурованість відповіді, логічність і послідовність викладення матеріалу; 0-10 балів – опора на першоджерела, знання основних ідей, теоретичних положень та науковців.
3. **Професійно орієнтоване практичне завдання (максимально – 50 балів):** 0-10 балів – доцільність і повнота виконання завдання; 0-20 балів – креативність і самостійність у виконанні завдання; 0-10 балів – структурованість відповіді, логічність і послідовність викладення матеріалу; 0-10 балів – якість оформлення виконаного завдання.

2.2. МОДУЛЬ 2

ЗМІСТОВО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ (ЗА ПРЕДМЕТНОЮ СПЕЦІАЛІЗАЦІЄЮ)

Практичне заняття 5

Розвивальна стратегія в теорії та практиці середньої освіти

Мета: поглибити знання про розвивальну стратегію навчання української мови, набути вмінь застосовувати відповідні знання до виконання практичних завдань.

Професійне спрямування: уміння здійснювати аналіз розвивального потенціалу української мови як навчального предмета може бути використано в педагогічній і дослідницькій діяльності.

План

1. Розвивальне навчання в науковій теорії і практиці: історія, сьогодення.
2. Розкрийте особливості стратегії розвивального навчання.
3. У чому специфіка технологій навчання розвивального спрямування?
4. Розкажіть про стратегію «емпіричного навчання», як можна реалізувати її в старшій школі.
5. Схарактеризуйте розвивальний потенціал кейс-уроків у шкільній мовній освіті.
6. Чи можна стратегію рефлексійного навчання використовувати в організації проєктної діяльності учнів, які форми документації можуть бути включені в матеріали проєктної діяльності учнів?

Основні поняття: стратегія розвивального навчання української мови; психологічні теорії розвивального навчання; принципи розвивального навчання; емпіричне навчання; розвиток критичного мислення; розвивальне освітнє середовище; когнітивні методи навчання; герменевтичні методи навчання; навчально-ігрова діяльність; рефлексія; шкільний курс української мови; кейс-урок української мови; технологія навчання; мовна особистість; таксономія цілей Б. Блума.

Рекомендована література, інформаційні ресурси

1. Давыдов В. В. Проблемы развивающего обучения: опыт теоретического и экспериментального исследования: [учеб. пособ.] / В. В. Давыдов. – М.: Педагогика, 1986. – 423 с.
2. Инновационные процессы в образовании: стратегия, теория и практика развития: Материалы VI Всероссийской научно-практической

конференції, Екатеринбург, 11–14 листопада 2013 г. / науч. ред. д-р пед. наук, проф. Е.М. Дорожкін; д-р пед. наук, проф. В. А. Федоров. – Екатеринбург: Изд-во Рос. гос. проф.-пед. ун-та, 2013. – Том III. – 154 с.

3. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід: метод. посіб. ; авт.-уклад.: О.Пометун, Л.Пироженко. – К. : А.П.Н.; 2002. –136 с.

4. Кучерук О.А. Принципи розвивального навчання і методи реалізації їх у шкільному курсі української мови / О. Кучерук // Українська мова і література в школі. – 2017. – №1. – С. 8–13.

5. Образовательные стратегии и технологии обучения при реализации компетентностного подхода в педагогическом образовании с учетом гуманитарных технологий: методические рекомендации (авторы Б. В. Авво, А. А. Ахаян, Е. С. Заир-Бек, В. А. Комаров и др). – СПб. : Изд-во РГПУ им. А. И. Герцена, 2008. – 108 с.

6. Освітні технології: навч.-метод. посіб. / О. М. Пехота, А.З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін.; за заг. ред. О. М. Пехоти. – К. : А.С.К., 2001. – 256 с.

7. Пентиліук Марія. Стратегічні орієнтири підготовки майбутнього вчителя-словесника / Пентиліук Марія // Дивослово. – 2014. – № 11. – С. 2-6.

8. Платформа «Кейс-уроки». Режим доступу: <http://refob.edufuture.biz/news/28-keys-uroki.html>

9. Що таке кейс-урок? Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=aeuHJLh_n14

Практичні завдання на вибір аспіранта

1. Підготуйте реферативну доповідь на одну з тем: *«Психологічні теорії розвивального навчання як основа розроблення розвивальних стратегій шкільної мовної освіти», «Навчально-ігрова діяльність у системі мовної освіти», «Проблеми розвивального навчання в шкільному курсі української мови».*

2. Наведіть перелік навичок і вмінь критичного мислення. Складіть методичні рекомендації для вчителів української мови на основі використанням *стратегії навчання «розвиток критичного мислення».*

3. Побудуйте узагальнену схему навчальних цілей (*особистісних утворень*), що загалом задають стратегію розвитку мовної особистості учня.

Завдання для самостійної роботи

1. Підготуйте актуальні запитання для обговорення з колегами-вчителями проблеми розвивальної стратегії мовної освіти.

2. Побудуйте схематичну модель розвивальної стратегії навчання української мови в базовій чи профільній школі (мовну тему виберіть самостійно).

3. Розробіть кейс-урок для навчання української мови учнів базової школи (тему уроку виберіть самостійно).

Практичне заняття 6

Когнітивно-комунікативна стратегія навчання української мови в середній школі

Мета: поглибити знання про когнітивно-комунікативну стратегію навчання української мови, набути вмінь застосовувати відповідні знання до виконання практичних завдань.

Професійне спрямування: уміння здійснювати аналіз аспектів когнітивно-комунікативної стратегії навчання української мови може бути використано в педагогічній і дослідницькій діяльності.

План

1. Особливості когнітивно-комунікативної стратегії навчання.
2. Загальна характеристика когнітивно-комунікативного напрямку мовної освіти.
3. Технології навчання когнітивно-комунікативного спрямування.
4. Специфіка коучингу. Чи можуть учителі виконувати роль коуча в професійній діяльності?
5. Розкажіть, які проблеми (проблемні ситуації) мовної освіти сучасної школи варто моделювати в кейси.

Основні поняття: *когнітивно-комунікативний підхід до навчання; когнітивно-комунікативна стратегія навчання; когнітивна методика навчання української мови; комунікативна методика навчання української мови; мовна свідомість; інтегроване навчання; пізнавальні завдання; кейс-метод навчання; комунікативна компетентність; предметна компетентність з української мови.*

Рекомендована література, інформаційні ресурси

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики / Бацевич Ф. С. – К.: Академія, 2004. – 342с.
2. Вовк Е. И. Коммуникативно-когнитивный подход как современная стратегия обучению иностранному языку студентов-филологов / Е. И. Вовк // http://www.nbuu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Vchdpu/ped/2011_92/Vovk.pdf
3. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід: метод. посіб.; авт.-уклад.: О.Пометун, Л.Пироженко. – К.: А.П.Н.; 2002. –136 с.

4. Мамчур Л. І. Перспективність і наступність у формуванні комунікативної компетентності учнів основної школи / Мамчур Л. І. : монографія. – Умань: Видавець «Сочінський», 2012. – 449 с.

5. Пентилюк М. І. Концепція когнітивної методики навчання української мови / М. Пентилюк, А. Нікітіна, О. Горошкіна // Дивослово. – 2004. – №8. – С. 5–9.

6. Пентилюк М. Концептуальні засади комунікативної методики навчання української мови/ Пентилюк М., Горошкіна О., Нікітіна А. // Українська мова і література в школі. – 2006. – №1. – С. 15 – 20.

7. Скребцова Т. Г. Когнитивная лингвистика: Курс лекций / Скребцова Т. Г. – СПб.: Филологический факультет СПбГУ, 2011. – 256 с.

8. Солодюк Н. В. Лінгводидактичні засади функціонування інтерактивних методів на уроках української мови в старших класах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 «Теорія та методика навчання (українська мова) / Н. В. Солодюк. – Херсон, 2009. – 22 с.

Практичні завдання на вибір аспіранта

1. Підготуйте реферативну доповідь на одну з тем: «Комунікативні стратегії успішного навчання шкільної молоді», «Особливості використання кейс-методу в навчанні української мови учнів старших класів». Висловіть своє ставлення до комунікативних стратегій навчання, ураховуючи предметну спеціалізацію.

2. Опишіть варіант можливого використання стратегії інтегрованого навчання учнів базової чи профільної школи (ураховуючи предметну спеціалізацію).

3. Розробіть технологію когнітивно-комунікативного навчання теми «Іменник як самостійна частина мови»(або «Сполучник як службова частина мови»).

Завдання для самостійної роботи

1. Опишіть ситуацію використання стратегії комунікативного навчання учнів базової чи профільної школи, ураховуючи предметну спеціалізацію.

2. Розробіть технологію інтерактивного навчання учнів базової школи, ураховуючи предметну спеціалізацію (тему виберіть самостійно). Напишіть відповідний методичний коментар.

3. Створіть добірку завдань для формування когнітивних і комунікативних умінь учнів середнього чи старшого шкільного віку (10-15 завдань). Напишіть методичний коментар щодо практики використання їх у шкільному курсі української мови.

Практичне заняття 7

Креативна стратегія навчання в закладах середньої освіти

Мета: поглибити знання про креативну стратегію навчання української мови в ЗЗСО, набути вмінь застосовувати відповідні знання до виконання практичних завдань.

Професійне спрямування: уміння здійснювати аналіз теорії і практики навчання української мови на засадах креативного підходу може бути використано в педагогічній і дослідницькій діяльності.

План

1. Окресліть теоретичні засади креативної стратегії навчання.
2. Розкрийте співвідношення понять «педагогічна творчість» і «педагогічна майстерність».
3. Схарактеризуйте креативний напрям організації мовної освіти.
4. Розкрийте співвідношення понять «креативність» і «творчість», «креативна особистість» і «творча особистість».
5. Розкажіть про навчальні технології креативно-творчого спрямування.

Основні поняття: *креативна стратегія навчання; креативне мислення; креативність; лінгвокреативність; творчість; творчі здібності; психологія творчості; мовленнєва творчість; педагогічна творчість; творчий потенціал; креативний підхід до навчання; інсайт-навчання, креативна особистість; творча мовна особистість, творчі завдання, метод проєктів.*

Рекомендована література, інформаційні ресурси

1. Андреев В. И. Диалектика воспитания и самовоспитания творческой личности / Андреев В. И. – Казань: Изд-во Казанского ун-та, 1988. – 238 с.
2. Гусарова Е. Н. Моделирование креативно-ориентированных технологий в профессиональной подготовке специалистов социономической сферы / Гусарова Е. Н. // http://teoria-practica.ru/rus/files/arhiv_zhurnala/2013/12/pedagogika/gusarova.pdf
3. Ильин Е. П. Психология творчества, креативности, одаренности / Е. П. Ильин. – СПб. : Питер, 2012. – 448 с. – (Серия «Мастера психологии»).
4. Кучерук О.А. Розвиток творчих здібностей п'ятикласників як лінгвометодична проблема / Кучерук О.А., Миржиевська Г. В. // Українська мова і література в школах України. – 2015. – №3. – С. 22–26.
5. Куцевол О. М. Методика викладання української літератури (креативно-інноваційна стратегія) / Куцевол О. М. – К. : Освіта України, 2009. – 464 с.

6. Образовательные стратегии и технологии обучения при реализации компетентностного подхода в педагогическом образовании с учетом гуманитарных технологий: методические рекомендации (авторы Б. В. Авво, А. А. Ахаян, Е. С. Заир-Бек, В. А. Комаров, Н. В. Гороховатская и др.). – СПб. : Изд-во РГПУ им. А. И. Герцена, 2008. – 108 с.

7. Чернилевский Д. В. Креативная педагогика и психология / Чернилевский Д. В., Морозов А.В. – М. : МГТА, 2001. – 301 с.

8. Шубинский В. С. Педагогика творчества учащихся / Шубинский В. С. – М. : Знание, 1988. – 80 с.

Практичні завдання на вибір аспіранта

1. Підготуйте реферативне повідомлення «Концепція А. Маслоу, К. Роджерса "Навчання через творчість"».

2. Підготуйте дослідницький проект «Портрет творчого вчителя-словесника». Напишіть звіт про виконане дослідження.

3. Опишіть мовний портрет сучасного учня. Запропонуйте відповідні лінгвометодичні рекомендації для вчителя української мови.

Завдання для самостійної роботи

1. Накресліть схематичну модель креативної стратегії мовної підготовки учнів базової чи профільної школи (мовну тему виберіть самостійно).

2. Наведіть перелік творчих здібностей, необхідних сучасній людині. Запропонуйте для їх розвитку набір творчих завдань, які можуть бути реалізовані в стратегії інтегрованого навчання учнів базової чи профільної школи, урахувавши предметну спеціалізацію.

3. Самостійно виберіть тему учнівської проектної роботи, урахувавши предметну спеціалізацію. Виконайте проект. Підготуйте звіт-колаж (на листку А-4) за проектною роботою для стенд-повідомлення.

Практичне заняття 8

Стратегія формування в учнів умінь текстотворення

Мета: поглибити знання про формування в учнів умінь створювати текст, набути вмінь застосовувати відповідні знання до виконання практичних завдань.

Професійне спрямування: уміння здійснювати аналіз теорії і практики формування в учнів умінь текстотворення під час навчання української мови може бути використано в педагогічній і дослідницькій діяльності.

План

1. Сутність текстотворчої діяльності в шкільній мовній освіті.
2. Роль філологічних дисциплін у професійній підготовці майбутнього вчителя до формування в учнів текстотворчих умінь.
3. Теорія мовленнєвих жанрів як основа формування текстотворчих умінь учнів.
4. Формування в учнів умінь текстотворення: аналіз досвіду роботи вчителів української мови.

Основні поняття: *дидактичні стратегії текстотворення; мовленнєва діяльність; текстотворча діяльність; текстотворчі вміння; текстова діяльність; творча діяльність; текст; роздум; опис; розповідь; текст-мініатюра; мовленнєвий розвиток; мовленнєві жанри; тактики текстотворення; інтерпретаційне текстотворення; репродуктивне текстотворення.*

Рекомендована література, інформаційні ресурси

1. Балаклицький М. А. Есе як художньо-публіцистичний жанр / М. А. Балаклицький. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www-philology.univer.kharkov.ua/katedras/prof_sites/balaklitsky/balaklitskij_metod.pdf
2. Бахтин М. М. Проблемы текста в лингвистике, филологии и других гуманитарных науках. Опыт философского анализа / М. М. Бахтин // Русская словесность. От теории словесности к структуре текста: антология / под ред. В. П. Нерознака. – Москва : Academia, 1997. – 320 с.
3. Грона Н. В. Підготовка студентів педагогічних коледжів до формування у молодших школярів текстотворчих умінь / Грона Н. В. : монографія. – Ніжин : ПП Лисенко М. М., 2017. – 592 с.
4. Дейк Т. А. ван. Язык. Познание. Коммуникация: пер. с англ. / Т. А. ван Дейк ; сост. В. В. Петрова ; под ред. В. И. Герасимова ; вступ. ст. Ю. Н. Караулова и В. В. Петрова. – Москва : Прогресс, 1989. – 312 с.
5. Зимняя И. А. Лингвопсихология речевой деятельности / И. А. Зимняя. – Москва : МПСИ, 2001. – 432 с.
6. Леонтьев А. А. Язык и речевая деятельность в общей и педагогической психологии : избр. психологические тр. / А. А. Леонтьев. – Москва : МПСИ, 2004. – 535 с.
7. Новиков А. И. Текст и контртекст: две стороны процесса понимания / А. И. Новиков // Вопросы психолингвистики. – 2003. – № 1. – С. 64-76.

8. Селиванова Е. А. Основы лингвистической теории текста и коммуникации / Е.А.Селиванова. – Киев : ЦУЛ, Фитосоциоцентр, 2002. – 336 с.

9. Текстознавство : навч. посіб. / уклад. Н. В. Грона. – Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2012. – 112 с.

10. Федчик В. А. Теорія мовленнєвої діяльності як основа методики розвитку мовлення [Електронний ресурс] / В. А. Федчик. – [Режим доступу]: http://www.rusnauka.com/22_NIOBG_2007/Philologia/20doc.htm

Практичні завдання на вибір студента

1. Підготуйте реферативне повідомлення на одну з тем: *«Портфоліо в системі контролю роботи з розвитку мовлення учнів», «Організація проєктної діяльності на уроках розвитку мовлення учнів», «Методика роботи з текстами різних жанрів і стилів у старших класах на уроках української мови», «Роль емоцій у процесі текстотворення».*

2. Побудуйте схематичну модель формування в учнів закладів базової середньої освіти текстотворчих умінь, урахуваючи змістову й процесуальну основи навчальної діяльності.

3. Напишіть методичні поради щодо формування текстотворчих умінь учнів на уроках української мови в старших класах.

Завдання для самостійної роботи

1. Підготуйте презентацію теоретичних питань за темою *«Стратегія підготовки майбутніх учителів-словесників до текстотворчої діяльності учнів на уроках української мови».* Покажіть та обговоріть її в навчальній аудиторії.

2. Розробіть тематичну інтелект-карту *«Розвиток текстотворчої діяльності учнів 8-9 класів на уроках української мови».* Презентуйте її в навчальній аудиторії.

3. Розробіть модель спецкурсу *«Формування в учнів старших класів умінь працювати з текстом»* для вчителів української мови.

Практичне заняття 9

Дослідницька стратегія навчання в закладах середньої освіти

Мета: поглибити знання про дослідницьку стратегію навчання української мови, набути вмінь застосовувати відповідні знання до виконання практичних завдань.

Професійне спрямування: уміння здійснювати аналіз теорії і практики реалізації дослідницької стратегії навчання української мови може бути використано в педагогічній і дослідницькій діяльності.

План

1. Розкажіть про дослідницьку стратегію навчання як основу розвитку особистісного потенціалу учня.
2. Визначте місце індивідуальної стратегії навчання в підготовці учнівського дослідження дев'ятикласника.
3. Розкрийте особливості розроблення індивідуальної стратегії навчання учнів старших класів на засадах дослідницького підходу.
4. Опишіть зміст дослідницько-стратегічної компетентності вчителів-філологів (уміння, досвід, готовність до володіння дослідницькими стратегіями зіставлення, повторного дослідження, експериментально-формуальною).

Основні поняття: дослідницький підхід до навчання; дослідницька стратегія навчання української мови; дослідник; дослідницька діяльність; дослідницькі вміння; мала академія наук; експеримент; методи дослідження; дослідницьке завдання; технологія дослідницького навчання мови; урок-дослідження.

Рекомендована література, інформаційні ресурси

1. Заболотний О. Формування дослідницьких умінь учнів у процесі вивчення синтаксису української мови / Олександр Заболотний // Українська мова і література в школі. – 2003. – № 2. – С. 28–30.
2. Кучерук О. А. Перспективні технології навчання в шкільному курсі української мови : [навч. посібник] / Кучерук О. А. – Житомир : ЖДУ ім. І. Франка, 2007. – 182 с.
3. Недодатко Н. Г. Формування навчально-дослідницьких умінь старшокласників : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.09 / Н. Г. Недодатко. – Кривий Ріг, 2000. – 212 с.
4. Образовательные стратегии и технологии обучения при реализации компетентностного подхода в педагогическом образовании с учетом гуманитарных технологий: методические рекомендации (авторы Б. В. Авво, А. А. Ахаян, Е. С. Заир-Бек и др). – СПб. : Изд-во РГПУ им. А. И. Герцена, 2008. – 108 с.
5. Омельчук С. Дослідницький підхід до навчання мови : лінгводидактичний словник-довідник : навчальний посібник / Сергій Омельчук. – К., 2015. – 56 с.
6. Омельчук Сергій. Навчання морфології української мови на засадах дослідницького підходу: теорія і практика: монографія / Сергій Омельчук. – К. : Генеза, 2014. – 368 с.
7. Осадченко І. І. Дидактична взаємозалежність технології проблемного, контекстового та ситуаційного навчання / Інна Осадченко

// Науковий вісник Чернівецького університету. – Серія: Педагогіка та психологія. – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2010. – Випуск 517. – С. 97–110.

8. Пилипчук М. І. Основи наукових досліджень : [підручник] / М. І. Пилипчук, А. С. Григор'єва, В. В. Шостак. – К. : Знання, 2007. – 270 с.

9. Строкова Т.А. Индивидуальная стратегия обучения: сущность и технология разработки / Т. А. Строкова // Образование и наука. – 2005. – № 4. – С. 17-27.

10. Ушаков А. А. Развитие исследовательской компетентности учащихся общеобразовательной школы в условиях профильного обучения : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / А. А. Ушаков. – Майкоп, 2008. – 190 с.

11. Чернецька Т. І. Освітнє середовище навчально-дослідницької діяльності дітей: структурно-функціональні основи формування / Т. І. Чернецька // Інформаційно-освітній простір: технологічні концепти формування і розвитку : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 29–30 жовтня 2013 р.). – К., 2013. – С. 157–161.

12. Шевчук П. Організація дослідницької роботи учнів засобами хмарних сервісів Office 365. Інформаційні технології і засоби навчання. 2019. – Том 69. – № 1. – С. 54–63.

13. Шуневич О. Використання фреймових структур у процесі формування загальнонавчальних умінь учнів на уроках української мови й літератури / Оксана Шуневич // Українська мова і література в школі. – 2012. – № 3. – С. 8–12.

Практичні завдання на вибір студента

1. Підготуйте реферативне повідомлення на одну з тем: «*Особливості технології дослідницького навчання української мови учнів закладів базової середньої освіти*», «*Особливості технології дослідницького навчання української мови учнів старшої школи*», «*Активізація засвоєння знань учнями з української мови шляхом застосування методів науки в навчанні*».

2. Проілюструйте ідею дослідницького навчання української мови на матеріалі вашого дисертаційного дослідження. У ході ілюстрації використовуйте пряме цитування ідей авторитетних лінгводидактів відповідно до методологічних засад вашого дослідження (за основу візьміть праці С. Омельчука, О. Семенов).

3. Напишіть методичні поради щодо формування дослідницьких умінь учнів на уроках української мови.

Завдання для самостійної роботи

1. Відшукайте праці науковців, учителів, присвячені аналізу дослідницької діяльності учнів з української мови. Зробіть власний лінгвометодичний коментар до цих робіт. Презентуйте свій виступ у вигляді повідомлення.

2. Випишіть принципи організації дослідницької діяльності учнів, що можна використати у вашому дисертаційному дослідженні. Для унаочнення запису-відповіді використовуйте пряме цитування ідей науковців.

3. Розробіть варіант технології «Розвиток критичного мислення за допомогою читання і письма» (фази навчального заняття: виклик – мотивація; осмислення – робота з текстом; рефлексія). Поясніть роль її для формування дослідницьких умінь учнів у процесі навчання української мови

Практичне заняття 10

Риторика педагогічного дискурсу і слайд як лінгводидактична проблема

Мета: поглибити знання про риторику педагогічного дискурсу, про особливості використання мультимедійних презентацій для посилення її ефективності, набути вмінь застосовувати відповідні знання до виконання практичних завдань.

Професійне спрямування: уміння здійснювати аналіз теорії і практики педагогічної риторики може бути використано в педагогічній і дослідницькій діяльності.

План

1. Поняття про риторику особистість і риторику компетентність.
2. Риторизація, рівні застосування її в педагогічній діяльності (рівень навчального завдання, навчального предмета, навчального процесу).
3. Роль тексту і мультимедійних презентацій у формуванні риторичних умінь учнів.
4. Риторика педагогічного дискурсу в досягненні пізнавальних, розвивальних і виховних цілей навчання (за предметною спеціалізацією).

Основні поняття: *риторика, цифрова риторика, педагогічна риторика, риторизація навчального процесу, риторизація навчального завдання, риторизація навчального предмета, мультимедійна презентація, риторична особистість, риторична компетентність, педагогічний дискурс.*

Рекомендована література, інформаційні ресурси

1. Голуб Н. Практичний аспект риторизації процесу навчання української мови і літератури в школі / Голуб Н. // Українська мова і література в школі. – 2008 . – №1 . – С.11-16.
2. Клочек Г. Риторика слова і слайду [Електронний ресурс] / Г. Клочек // Всесвітня література в сучасній школі. - 2016. - № 1. - С. 5-7.
3. Клочек Г.Д. та ін. Слово і слайд у лекції: проблема синергетичного ефекту / Клочек Г.Д., Баранюк О. Ф. // Інформаційні технології і засоби навчання, 2019, Том 72, №4. – С. 26-40.
4. Кучерук О. А. Формування риторичної компетентності старшокласників у процесі українськомовної освіти / Кучерук О. А. // Українська мова і література в школах України. – 2016. – №1. – С.9-14.
5. Нищета В. Н. Методика формування риторичної компетентності учнів основної школи : монографія / Володимир Нищета. – К. : Центр учбової літератури, 2017. – 337 с.
6. Педагогічна риторика: історія, теорія, практика : монографія / [О. А. Кучерук, Н. Б. Голуб, О. М. Горошкіна, С. О. Караман та ін.] ; за ред. О. А. Кучерук. – К. : КНТ, 2016. – 258.
7. Пентилюк М. Роль тексту у формуванні риторичних умінь і навичок учнів / М. Пентилюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ekhsuir.kspu.edu
8. Сагач Г. М. Риторика / Сагач Г. М. – 2 вид., перероб. і доп. – К. : Видавничий дім Ін Юре, 2000. – 568 с.
9. Якобчук І. Формування риторичної компетентності учнів у контексті мовно-літературної освіти/ Якобчук І. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: navigator.rv.ua/index.php?option=com_content&view

Практичні завдання на вибір аспіранта

1. Підготуйте реферативну доповідь на одну з тем: «Педагогічна риторика В. О. Сухомлинського», «Іван Огієнко як педагог-ритор», «Ораторська майстерність І. А. Зязюна».
2. Розробіть квазіпортфоліо учня 11 класу «Риторична майстерність – шлях до успіху». Накресліть схематичну модель риторичної підготовки учнів старшої школи.
3. Підготуйте кейс із 4 ситуацій педагогічної риторики вчителя української мови. Зробіть до нього навчально-методичний коментар.

Завдання для самостійної роботи

1. Доведіть або спростуйте думку, що риторика педагогічного дискурсу є однією з проблем сучасної школи.

2. Зробіть огляд брошури «*Ви віч-на-віч з аудиторією*» (автор – Антон Григорович Наумовець; http://ifbg.org.ua/~files/books/Naumovets_-_Vy-vich-na-vich-z-audytorieyu.pdf).

3. Напишіть педагогічне есе, у якому висловіть своє ставлення до педагогічної риторики в сучасній школі.

2.2.1. Індивідуальне завдання, критерії оцінювання

Індивідуальне завдання має комплексний характер. Зокрема, потрібно каталогізувати лінгводидактичні джерела, зробити письмовий аналіз актуальних лінгводидактичних публікацій з теми дисертації, ураховуючи проблеми сучасної середньої освіти (мотивація навчання, медіаосвітній компонент, культура спілкування, риторика педагогічного дискурсу та ін.), підготувати тези, текст виступу, презентацію:

1. Здійсніть систематизацію лінгводидактичних джерел з проблеми вашого дослідження. Каталогізуйте дібрану літературу, дотримуючись бібліографічних вимог. Принципи укладання списку джерел: за алфавітом і за проблематикою розділів дисертації.

2. Проаналізуйте каталогізовані наукові публікації з теми дисертації, ураховуючи методологічний плюралізм і різні парадигми сучасної лінгводидактики.

3. Напишіть тези за результатами теоретичного аналізу проблематики дисертації для наукової конференції з методики навчання української мови у ЗЗСО.

4. Підготуйте текст і презентацію для виступу за результатами теоретичного аналізу. Прокоментуйте відмінність у текстах письмового та усного варіантів.

Таблиця 3

Критерії оцінювання індивідуального завдання

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка	Критерії, пояснення
90 - 100	<i>Відмінно</i>	A	Відмінно виконані всі чотири пункти комплексного індивідуального завдання, без помилок або з 1-2 несуттєвими помилками.
82-89	<i>Добре</i>	B	Виконані всі чотири пункти завдання вище середнього рівня, з певною кількістю несуттєвих помилок.
74-81		C	Загалом виконані всі чотири пункти завдання з певною кількістю суттєвих помилок.

64-73	Задовільно	D	Непогано виконано три пункти завдання з незначною кількістю недоліків.
60-63		E	Виконано 1-2 пункти комплексного індивідуального завдання.
35-59	Незадовільно	FX	Виконано 1 пункт комплексного індивідуального завдання.
0-34		F	Завдання не виконано або виконано 1 пункт частково.

2.2.2. Вимоги до модульної контрольної роботи №2 та критерії її оцінювання

Підготовка до підсумкової модульної роботи (ПМР) підпорядковується меті узагальнення та систематизації знань з окремого модуля – модуля 2 «Змістово-методичні аспекти навчання в закладах середньої освіти (за предметною спеціалізацією)». Алгоритм підготовки до модульної контрольної роботи такий:

1. Ознайомтеся з переліком питань і завдань до ПМР.
2. Перегляньте зміст питань, з'ясуйте власний рівень знань з кожного питання.
3. Для самоперевірки/ самоконтролю перекажіть теоретичні питання та виконайте практичні завдання.

Умови допуску до написання ПМР:

- відвідати 6 із 6 практичних занять;
- отримати на заняттях оцінки-бали;
- виконання всіх обов'язкових видів робіт, передбачених програмою курсу за модулем 2.

Обов'язкові види робіт:

- опрацювання питань з плану практичного заняття;
- ознайомлення зі змістом основних понять до теми;
- опрацювання джерел інформації за темою заняття;
- підготовка інформаційних повідомлень до теми заняття;
- виконання практичних завдань (завдання на вибір здобувача і завдань для самостійної роботи).

Орієнтовні завдання до підсумкової модульної роботи №2

I. Тестові завдання – 10 (максимальна кількість балів за 10 тестових завдань – 20).

Приклади тестових завдань (виберіть правильну відповідь):

1. Теоретичними засадами концепції когнітивної методики навчання української мови є:

а) методологічні положення когнітивної науки про взаємозв'язок мислення й мовлення, функції мови й мовлення, структуру та рівні мовної особистості, визначення особистості як носія індивідуальних рис та національного менталітету;

б) положення про функції мови й мовлення, ідеї про структуру та рівні мовної особистості, про взаємозв'язок мислення й мовлення, вибору й ефективного поєднання форм, методів, засобів навчання української мови;

в) визначення особистості як носія індивідуальних рис та національного менталітету, відомості про функції мови й мовлення, про спільну діяльність учителя й учня; про інтерактивне навчання української мови.

2. Основними положеннями комунікативної методики навчання української мови є:

а) положення теорії про мовленнєву діяльність; мовленнєве спілкування та його різновиди; діяльнісна (стратегічна) компетентність учнів, інтерактивне навчання; положення формальної граматики;

б) лінгвістичні положення про мову і мовлення та їх функції у спілкуванні; теорія про мовленнєву діяльність; положення про мовленнєве спілкування та його різновиди; про інтерактивне навчання; про текст і дискурс; про формування комунікативної компетентності учнів засобами української мови у зв'язку із соціокультурною, мовною, мовленнєвою, діяльнісною;

в) положення про інтерактивне навчання; про комунікативну, мовленнєву, мовну, предметну, соціокультурну компетентності учнів, про текстову основу уроків; про граматичний розбір мовних одиниць.

3. У когнітивно-комунікативній методиці навчання української мови (за О. Горошкіною, А. Нікітіною, М. Пентилюк), провідними є такі типи вправ:

а) аналітичні, пов'язані з аналізом текстового матеріалу; комунікативні, що передбачають залучення учнів до активного спілкування, спрямовані на формування інтелектуально-креативних здібностей учнів: мовного чуття, дару слова, мислення, мовлення, уваги, спостережливості; асоціативні, які спонукають учнів до виявлення емоційно-почуттєвого ставлення до тексту й навчального матеріалу, що досліджується на його основі; дослідницькі, що передбачають залучення учнів до творчості через пошук, шляхом створення й розв'язання проблемних ситуацій;

б) вступні, що передбачають повторення вивченого; інтерактивні, що передбачають залучення учнів до активного спілкування, спрямовані на формування мовного чуття, дару слова, мислення, мовлення, уваги, допитливості, спостережливості; аналітичні, пов'язані з аналізом навчального тексту, звуків, орфограм, пунктограм; контрольні, пов'язані з оцінюванням учнів; узагальнювальні – на узагальнення вивченої теми;

в) вступні, що передбачають повторення домашнього завдання; дослідницькі, що передбачають залучення учнів до творчості через пошук, шляхом створення й розв'язання проблемних ситуацій; емоційні, які

спонукають учнів до виявлення емоційно-почуттєвого ставлення до тексту й навчального матеріалу, що досліджується на його основі; узагальнювальні на підбиття підсумків уроку мови.

4. Стратегія контекстного навчання в закладах середньої освіти – це

а) цілісна модель організації й функціонування освітньої системи, яка ґрунтується на прагненні учня до пізнання й самопізнання, саморозвитку та самореалізації і яка забезпечує його самоактуалізацію в тому життєвому просторі (контексті), до якого він включений і частиною якого він є;

б) освітня система, у якій поєднуються конкретні принципи, методи, засоби, форми освітньої діяльності, моделі навчання; технологія, що передбачає впровадження послідовності певних дій, спрямованих на навчання предмета;

в) система внутрішніх і зовнішніх умов поведінки і діяльності особистості учня, яка впливає на сприйняття, розуміння і перетворення учнем навчальної ситуації, засвоєння тематичного матеріалу.

5. Ознаки сучасної педагогічної риторики – це

а) діалогічність, інформативність, аргументативність, креативність, афористичність, фігуральність мовлення, послідовність викладення думок, поєднання словесного вираження думки й візуальної презентативності, мовленнєвий етикет, імпровізаційний характер реалізації виступу;

б) спонукальність, доказовість, відкритість, виражальність, інтерактивність, інноваційність, логічність викладення думок, підготовлений характер реалізації задуму у виступі, артистичність, образність, мережевий етикет;

в) доцільність, відкритість, спонукальність, діалогічність, метафоричність, інформаційна насиченість, переконливість, креативність, поєднання словесного вираження думки й візуального представлення, самопрезентація, підготовлено імпровізаційний характер реалізації виступу.

II. Теоретичне завдання – 1 (максимальна кількість балів за одне теоретичне завдання – 30).

Приклади теоретичних завдань

1. Розкрийте основні ідеї теорії мовленнєвої діяльності як основи методики мовленнєвого розвитку учнів.

2. Розкрийте основні ідеї концепції «Навчання через творчість» А. Маслоу, К. Роджерса.

3. Окресліть теоретичні засади креативної стратегії навчання української мови учнів базової школи.

4. Розкрийте теорію мовленнєвих жанрів як основу формування текстотворчих умінь здобувачів базової середньої освіти.

5. Доведіть або спростуйте дидактичну взаємозалежність технологій проблемного, контекстового та ситуаційного навчання української мови здобувачів базової середньої освіти.

6. Розкрийте лінгводидактичні умови реалізації стратегії дослідницького навчання української мови учнів старших класів.
7. Окресліть основні напрями розвитку електронної лінгводидактики через призму шкільного курсу навчання української мови.
8. Розкрийте ідеї стратегії інтегрованого навчання української мови в сучасній школі.
9. Поясніть суть і роль проблемних ситуацій у навчанні української мови учнів 8-9 класів.
10. Поясніть суть кейс-уроків і особливості їх розроблення в системі навчання української мови учнів базової школи.

III. Професійно орієнтоване практичне завдання - 1 (максимальна кількість балів за одне завдання - 50).

Приклади завдань

1. Розробіть методичну концепцію реалізації ідей розвивального навчання української мови ЗЗСО.
2. Розробіть 5 вправ для вдосконалення вмінь текстотворення у процесі навчання української мови старшокласників.
3. Розробіть кейс із 4 шкільних ситуацій для аналізу методики дослідницького навчання лексикології в старших класах.
4. Розробіть кейс із 4 шкільних ситуацій для аналізу методики навчання писати аргументативне есе учнів старших класів на уроках української мови.
5. Розробіть сценарій вебквесту з української мови для учнів 10 класу.
6. Розробіть кейс із 4 шкільних ситуацій для аналізу проявів педагогічної риторики вчителя української мови.
7. Розробіть анкету для емпіричного дослідження когнітивно-комунікативного розвитку учнів старших класів як носіїв української мови.
8. Розробіть тестові завдання для діагностування рівня готовності вчителів української мови до професійної риторичної діяльності.
9. Побудуйте графічно авторську модель досліджуваного предмета в дисертації. За результатами роботи складіть письмовий звіт.
10. Розробіть 2 цікаві кейси ситуацій про мовленнєву поведінку успішних педагогів і проаналізуйте їхнє мовлення.

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи №2

1. **Тестові завдання (максимально - 20 балів):** 2 бали - правильна відповідь на кожне тестове завдання, 0 балів - неправильна відповідь на тестове завдання.

2. Теоретичне завдання (максимально - 30 балів): 0-10 балів - повнота відповіді, чіткі визначення понять, аналіз усіх аспектів проблеми; 0-10 балів - структурованість відповіді, логічність і послідовність викладення матеріалу; 0-10 балів - опора на першоджерела, знання основних ідей, теоретичних положень та науковців.

3. Професійно орієнтоване практичне завдання (максимально - 50 балів): 0-10 балів - доцільність і повнота виконання завдання; 0-20 балів - креативність і самостійність у виконанні завдання; 0-10 балів - структурованість відповіді, логічність і послідовність викладення матеріалу; 0-10 балів - якість оформлення виконаного завдання.

ЗАВДАННЯ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Структура білету для екзамену:

- I. Теоретичне завдання.
- II. Теоретичне завдання.
- III. Практичне завдання.

Таблиця 4

Розподіл балів за завданнями

№ завдання	Форма завдань	Кількість завдань	Максимальна кількість за кожне завдання
I	Теоретичне	1	25
II	Теоретичне	1	25
III	Практичне	1	50
Усього		3	100

I. Теоретичне завдання. Виконання теоретичного завдання – це правильне розкриття поставленого питання. Відповідь має бути стислою, структурованою, містити думку здобувача у формі висновку, узагальнення, класифікації та ін. Мета теоретичного завдання – встановити глибину і повноту розуміння аспірантом актуальних проблем, що розглядаються в межах навчальної дисципліни, та рівень засвоєння навчального програмного матеріалу. За виконання завдання здобувач може одержати від 0 до 25 балів залежно від повноти відповіді й розуміння викладеного матеріалу.

Приклади завдань

1. Розкажіть про виховний потенціал шкільного курсу української мови.
2. Розкажіть про розвиток емоційного інтелекту учнів на уроках української мови.
3. Окресліть проблеми інклюзивного навчання учнів із особливими освітніми потребами у ЗЗСО.
4. Визначте тенденції розвитку сучасної української школи.
5. Розкрийте лінгводидактичні умови ефективного формування критичного мислення учнів на уроках української мови.
6. Розкрийте актуальні проблеми сучасної лінгводидактики.
7. Розкрийте роль текстоцентричного підходу до навчання української мови учнів основної школи.
8. Окресліть проблеми дистанційного навчання української мови у ЗЗСО і шляхи їх подолання.
9. Розкажіть про компетентнісно орієнтовану методику навчання української мови в закладах загальної середньої освіти.
10. Розкажіть про сучасну методику оцінювання навчальних досягнень учнів з української мови.

11. Розкрийте мовний аспект наскрізної змістової лінії «Здоров'я і безпека» у шкільному курсі української мови.
12. Розкрийте вимоги до сучасного уроку української мови через призму концепції «Нова українська школа».
13. Зробіть аналіз медіатекстів через призму цілей мовної освіти.
14. Розкрийте особливості сучасного розвитку освіти в Україні (за предметною спеціалізацією).
15. Розкрийте проблеми технологізації процесу навчання української мови у ЗЗСО.

II. Теоретичне завдання. Виконання теоретичного завдання – це правильне розкриття питання. Відповідь має бути стислою, структурованою, містити думку здобувача у формі висновку, узагальнення, класифікації та ін. Мета теоретичного завдання – встановити глибину і повноту розуміння аспірантом актуальних проблем, що розглядаються в межах навчальної дисципліни, та рівень засвоєння навчального програмного матеріалу. За виконання завдання здобувач може одержати від 0 до 25 балів залежно від повноти відповіді й розуміння викладеного матеріалу.

Приклади завдань

1. Розкрийте особливості розроблення індивідуальної траєкторії навчання учня профільної школи/ класу на засадах особистісно орієнтованого підходу (за предметною спеціалізацією).
2. Розкрийте умови формування креативної мовної особистості учня у процесі навчання української мови.
3. Схарактеризуйте поняття «лінгводидактичні стратегії» за працями М. Пентилюк, О. Любашенко та ін.
4. Розкрийте особливості творчо-розвивального підходу до навчання української мови в педагогічній спадщині В.О.Сухомлинського через призму актуальності його ідей.
5. Розкажіть про розвиток українськомовної особистості в закладах загальної середньої освіти.
6. Розкрийте співвідношення понять «стратегія», «підхід», «методика», «методи» в організації освітнього процесу.
7. Розкрийте особливості творчого підходу до розв'язання вчителем проблем середньої освіти (з урахуванням предметної спеціалізації).
8. Розкрийте особливості стратегії розвивального навчання на уроках української мови у ЗЗСО.
9. Розкрийте стратегії навчання як предмет дослідження лінгводидактів.
10. Розкажіть про етап цілевизначення в побудові шкільного навчання української мови на основі стратегічного підходу.

11. Розкрийте теоретичні засади креативної стратегії навчання.
12. Розкрийте сучасні тенденції вітчизняної е-лінгводидактики через призму середньої освіти.
13. Визначте характерні особливості дослідницької стратегії навчання української мови.
14. Розкрийте особливості розроблення індивідуальної стратегії навчання української мови на засадах дослідницького підходу.
15. Розкажіть про риторизацію процесу навчання української мови у ЗЗСО.

III. Практичне завдання. Практичне завдання передбачає перевірку практичних умінь аспіранта розв'язувати актуальні проблеми навчання української мови у ЗЗСО. За виконання завдання здобувач може одержати від 0 до 50 балів.

Приклади завдань

1. Розробіть змістовну пам'ятку для педагога-дослідника «Вимоги до розроблення кейс-уроку з української мови».
2. Розробіть кейс із 3 шкільних ситуацій для аналізу комунікативної методики навчання теми «Словосполучення» в старших класах.
3. Розробіть кейс із 3 шкільних ситуацій для аналізу проявів педагогічної риторики вчителя української мови.
4. Укладіть словник 6 термінів, базових для вашої дисертаційної роботи.
5. Напишіть педагогічне есе, у якому висловіть своє ставлення до формувального оцінювання навчальних досягнень учнів з української мови в сучасній школі.

Критерії оцінювання екзаменаційних завдань

1. **Теоретичне завдання (максимально - 25 балів):** 0-10 балів – повнота відповіді, чіткі визначення понять, аналіз усіх аспектів проблеми; 0-5 балів – структурованість відповіді, логічність і послідовність викладення матеріалу; 0-10 балів – опора на першоджерела, знання основних ідей, теоретичних положень та науковців.
2. **Теоретичне завдання (максимально - 25 балів):** 0-10 балів – повнота відповіді, чіткі визначення понять, аналіз усіх аспектів проблеми; 0-5 балів – структурованість відповіді, логічність і послідовність викладення матеріалу; 0-10 балів – опора на першоджерела, знання основних ідей, теоретичних положень та науковців.
3. **Практичне завдання (максимально - 50 балів):** 0-10 балів – доцільність і повнота виконання завдання; 0-20 балів – креативність і самостійність у виконанні завдання; 0-10 балів – структурованість відповіді, логічність і послідовність викладення матеріалу; 0-10 балів – якість оформлення виконаного завдання.

КОРОТКИЙ СЛОВНИК ТЕРМІНІВ

АНКЕТА – інструмент збору первинної інформації в педагогіці.

АНКЕТУВАННЯ – метод письмового опитування за допомогою складеного переліку запитань; анкетування використовують для вивчення потреб, запитів учнів, студентів, педагогів.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ – сукупність етичних принципів та визначених ЗУ «Про освіту» правил, якими мають керуватися учасники освітнього, освітньо-наукового чи наукового процесу з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

ВИХОВАННЯ – цілеспрямований продуманий процес формування особистості.

ДОСЛІДЖЕННЯ НАВЧАЛЬНЕ З МОВИ – дослідницька діяльність здобувача освіти, що передбачає організацію пошукової творчої діяльності учнів шляхом постановки нових для них проблем/проблемних завдань. Це мисленнєвий експеримент, що полягає у відтворенні певних закономірностей у спеціально створених навчальних умовах і передбачає постійне стимулювання вчителем учнів досліджувати мовні явища, максимально використовувати засвоєний мовний матеріал.

ЕКСПЕРИМЕНТ – один із методів освоєння світу і людської діяльності, що формується на дослідах, моделюванні. У дидактиці Е. – це відтворення об'єкта пізнання, перевірка гіпотези і т. ін.

ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНЕ – інструкція щодо роботи з навчальним матеріалом. Вид самостійної навчальної роботи учнів.

ЗАКЛАД ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ – освітній заклад, основним видом діяльності якого є освітня діяльність у сфері загальної середньої освіти. Здобуття загальної середньої освіти забезпечують:

- початкова школа - заклад освіти I ступеня (або структурний підрозділ іншого закладу освіти), що забезпечує початкову освіту;
- гімназія - заклад середньої освіти II ступеня (або структурний підрозділ іншого закладу освіти), що забезпечує базову середню освіту;
- ліцей - заклад середньої освіти III ступеня (або структурний підрозділ іншого закладу освіти), що забезпечує профільну середню освіту.

Термін навчання для здобуття повної загальної середньої освіти у закладах загальної середньої освіти I-III ступенів становить 11 років:

- у закладах загальної середньої освіти I ступеня - 4 роки;
- у закладах загальної середньої освіти II ступеня - 5 років;
- у закладах загальної середньої освіти III ступеня - 2 роки.

МЕТОД НАВЧАННЯ – спосіб упорядкованої взаємопов'язаної діяльності вчителя та учнів, спрямований на досягнення поставлених цілей.

МЕТОД УЧІННЯ – спосіб навчально-пізнавальної діяльності учнів, зорієнтований на творче оволодіння знаннями, уміннями, навичками та вироблення світоглядних переконань на уроках і в позакласній роботі.

МЕТОДИКА – 1) сукупність змісту і технології здійснення практичної чи теоретичної діяльності; 2) галузь науки (методики навчання української мови); 3) знання про способи здійснення певної діяльності (методика планування, методика дослідження, методика педагогічного керівництва).

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ (РЕКОМЕНДАЦІЇ) – навчальне видання роз'яснень з певної теми, розділу чи питань навчальної дисципліни, виду практики.

МОДЕЛЬ – зображена у вигляді, як правило, схеми система, що відбиває або відтворює об'єкт дослідження і здатна змінювати його так, що вивчення її дає нову інформацію про відповідний об'єкт.

МОДУЛЬ НАВЧАЛЬНИЙ – логічно завершена система теоретичних знань і практичних умінь з навчальної дисципліни, адаптованих до індивідуальних особливостей здобувачів освіти.

НАВЧАЛЬНА ТЕХНОЛОГІЯ – сукупність форм, методів, засобів навчання, своєрідний алгоритм дій, правильне виконання яких веде до запроєктованих суб'єктами навчання цілей.

ПІДХІД ДО НАВЧАННЯ – методологічний орієнтир в освітній діяльності. Актуальними є такі підходи: особистісно орієнтований, компетентнісний, діяльнісний, проблемний, інтегрований, дослідницький, творчий, контекстний, акмеологічний, системно-синергетичний та ін.

ПІДХІД ДО НАВЧАННЯ МОВИ – методологічний орієнтир, що позначає складне багатовимірне явище, структурними компонентами якого є принципи, технології, методи, засоби, форми навчання мови і якому властиві концептуальність, процесуальність, системність, керованість, дієвість.

СТРАТЕГІЯ – загальний план діяльності, спосіб дії, лінія поведінки.

СТРАТЕГІЯ НАВЧАННЯ – навчальна модель, яка визначає чіткі результати навчання і спрямовується на їх досягнення засобами спеціальним чином сконструйованої навчальної програми. **С.Н.** відображає цикл продуктивної діяльності (проектної): 1) цілевизначення (дизайн) – бачення результатів (як зміниться учень?) і засобів навчання, 2) розробка (для розроблення стратегії треба дати відповідь на такі запитання: *які ресурси? Як ви будете управляти процесом розроблення й координування його? Чи містить ваш проєкт різні стилі навчання?*);

3) застосування (який спосіб найефективніший для застосування цієї стратегії? Які компетентності будуть розвиватися? Як часто буде оновлюватися е-інформація?); 4) аналіз; 5) оцінка-рефлексія (як покращити, збагатити діяльність?) за допомогою анкети, учнівського звіту, портфоліо учня.

Поняття «стратегія навчання» ширше за «технологія навчання». Відмінність «стратегія навчання» від «технологія навчання» в тому, що перша відповідає на запитання: «Що ми робимо, щоб досягти тих чи тих цілей навчання?»; друга – «Як ми будемо діяти, щоб ефективно досягти цілей?» (Б. Авво, А. Ахаян). Якщо відповідь на 1-е запитання буде мовою технологій, то ці поняття ототожнюються.

Стратегії навчання можна поділити на 3 групи за ознаками, які лежать в основі осмислення й побудови стратегій:

1) за теоретично-концептуальними особливостями організації навчання – акмеологічні, розвивальні стратегії навчання, креативні, критичного навчання, контекстного навчання та ін.;

2) за предметно-змістовим орієнтуванням – лінгвокультурологічна С. навчання мови, когнітивна С. навчання мови, комунікативна С. навчання мови та ін.;

3) за організаційно-структурними особливостями навчання (особливостями технологій, методів) – проєктна С. Н., ігрова С. Н. та ін.;

4) за сукупністю об'єктів вивчення (навчання) – стратегії навчання певної дисципліни, розділу навчального курсу, теми (С. Н. морфології, С.Н. синтаксису та ін.).

Також С.Н. розглядають у вузькому розумінні як спосіб (метод) навчання (О. Дудніков, Н. Могила та ін.) . За класифікацією Р. Оксфорд, стратегії у вивченні мов розподіляються на 2 основні групи: *прямих, основних* – застосовуються безпосередньо до матеріалу вивчення (*запам'ятовування, когнітивні, компенсаторні*) і *непрямих, допоміжних* – сприяють підтриманню уваги до матеріалу, забезпечують мотивацію учіння (*метакогнітивні, афективні, соціальні*) стратегій.

СТРАТЕГІЯ ОСВІТИ – це модель, проєкт, загальний план колективних педагогічних дій із самоорганізації та управління для формування різноманітного духовно наповненого освітнього середовища, яке сприяє розвитку учнів відповідно до стратегічних цілей. В основі С.О. мають бути певні рекомендації, орієнтири, принципи розвитку, навчання, виховання, які зорієнтовують педагогічну діяльність. Різновидами таких стратегій є: гуманістична, особистісно орієнтована, творчої діяльності, дослідницька, інтеграційна та ін.

ТАКТИКА НАВЧАННЯ – спроектовані в лінгводидактичній стратегії дії та операції, необхідні для виконання навчального завдання чи розв'язання проблеми (С. Караман). Залежно від мети навчання, тактики

можуть бути різні: *орієнтувальні* (постановка й усвідомлення навчальної проблеми, аналіз і сприйняття навчальної ситуації), *виконавські*, серед них тренувальні, ситуативно-варіативні (виконання мовного завдання, виразне читання тексту, редагування висловлювань, текстотворчі дії, аналіз комунікативної ситуації), *контрольні* (виконання тестів, написання контрольного твору чи переказу, взаємоперевірка письмових робіт), *корекційні* (відкритий діалог учителя й учнів, виконання роботи над помилками, здійснення рефлексивних дій).

ТЕХНОЛОГІЯ НАВЧАННЯ МОВИ – комплекс форм, методів і засобів, пов'язаних із проєктуванням, організацією та реалізацією навчального процесу, що забезпечує досягнення суб'єктами навчання мови заданого результату. Послідовна реалізація на практиці заздалегідь спроектованого навчального процесу, керована система методів і засобів досягнення поставлених цілей з подальшим діагностуванням результатів навчання мови.

ДОДАТКИ

Додаток А

Вимоги до написання есе здобувача

Усі здобувачі вищої освіти мають уміти викладати свої думки у вигляді есе українською мовою. Есе варто писати в довільній формі обсягом до 2 сторінок друкованого тексту. Оформлювати таку роботу потрібно в редакторі MS Word, використовуючи шрифт – Times New Roman, кегль – 14, міжрядковий інтервал – 1,5, абзац – 1 см. Поля – по 2 см. Також можна використовувати схеми, таблиці, картинки.

Щодо змісту есе, то це самостійна робота і важливо описати власні міркування, досвід. Есе – це твір, що має довільну композицію і містить індивідуальні думки та враження з конкретного питання.

Під час написання есе було б добре дотриматися певної структури, а саме:

1. Вступ – це суть теми, обґрунтування вибору її. У Вступі має простежуватися логічний і стилістичний зв'язок. Важливо правильно сформулювати питання, на які збираєтеся знайти відповіді у своїх міркуваннях.

2. Основна частина – це теоретичні основи обраної теми та викладення основного питання/ проблеми. Ця частина передбачає розвиток аргументації, аналіз, а також їх обґрунтування, з огляду на конкретні факти, інші аргументи і позиції з цього питання/ проблеми.

3. Завершальна частина – це узагальнення й аргументовані висновки з теми. Можливі додаткові пояснення, уточнення для підкріплення викладеного в основній частині.

Додаток Б

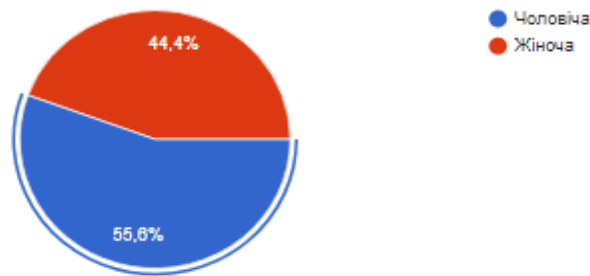
Приклад оформлення результатів опитування (анкетування),
проведеного здобувачем вищої освіти з використанням Google Forms

Результати опитування молодих учителів із теми «Медіаосвіта
підлітків і молоді»

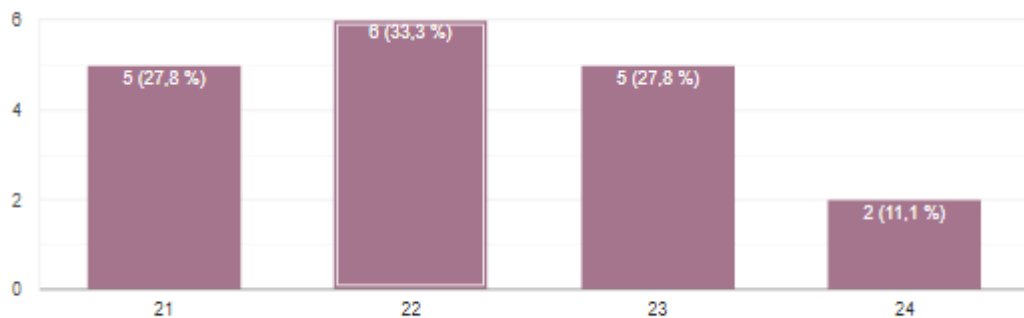
(завдання виконала здобувач вищої освіти Вікторія Д.)

Кількість респондентів: 18.

Стать:

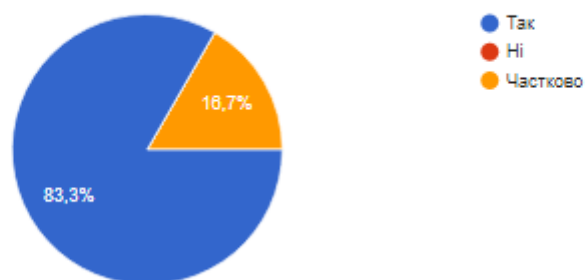

Вік респондентів:

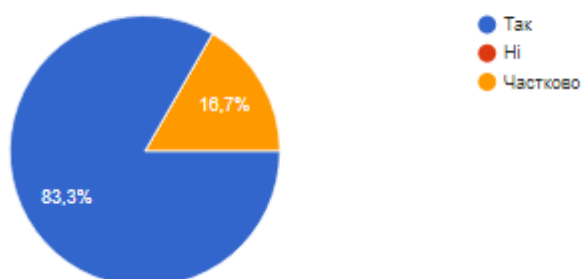
Чи знайомі ви із поняттям "медіаосвіта"?

18 ответов

Чи є важливим, на вашу думку, вивчення медіаосвіти в навчальному процесі?

18 ответов

Вивчення медіаосвіти необхідне для:

18 ответов

Які засоби реалізації медіаосвітньої функції ЗМІ ви можете запропонувати?

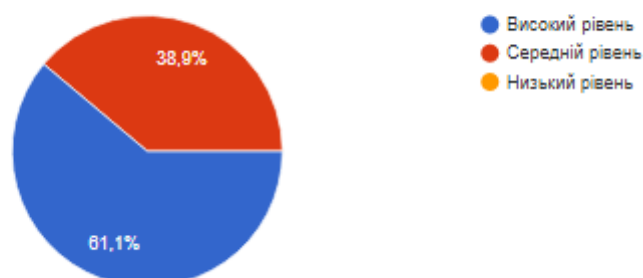
18 ответов

Лекції від журналістів
Проводити лекції і уроки
Зустрічі з представниками мас-медіа
Додаткові заняття з медіаосвіти
Важко відповісти
Проводити цікаві тренінги
На практиці аналізувати новини
Ввести "Медіаосвіту", як урок і предмет
Тренінги з ЗМІ

Зустрічі з ЗМІ
Аналізувати інформацію на заняттях
Тренінги проводити в навчальних закладах
Запрошувати ЗМІ на відкриті уроки і заняття
Уроки проводити
Необхідно проводити зустрічі з представниками мас-медіа
Давати учням і студентам додаткові завдання з "Медіаосвіти"
Проводити лекції від представників ЗМІ у навчальних закладах

Який, на вашу думку, рівень медіаосвіти в Україні?

18 ответов

Навчально-методичне видання

Укладач

КУЧЕРУК Оксана Анатоліївна

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Методичні рекомендації

для підготовки здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня спеціальності 014 Середня освіта за освітньо-науковою програмою «Теорія та методика навчання (українська мова)»

Видавництво Житомирського державного університету імені Івана Франка

10008, м. Житомир, вул. Велика Бердичівська, 40

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

ЖТ № 10 від 07.12.2004 р.

м. Житомир, вул. Велика Бердичівська, 40

електронна пошта (E-mail): zu@zu.edu.ua